

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาเกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานนิเทศการสอนของครู เพื่อจัดทำแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 การนิเทศการศึกษา

2.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

2.1.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

2.1.3 หลักการนิเทศการศึกษา

2.1.4 กระบวนการในการนิเทศการศึกษา

2.2 การนิเทศภายใน

2.2.1 ความหมายของการนิเทศภายใน

2.2.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศภายใน

2.2.3 ความสำคัญของการนิเทศภายใน

2.2.4 หลักการนิเทศภายใน

2.2.5 กระบวนการนิเทศภายใน

2.2.6 กิจกรรมการนิเทศภายใน

2.3 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

2.3.1 ความหมายของการนิเทศการสอน

2.3.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

2.3.3 ประเภทของการนิเทศการศึกษา

2.3.4 หลักการนิเทศการสอน

2.4 ขอบข่ายการนิเทศการสอน

2.4.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2.4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

2.4.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

2.4.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

2.5 การจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน

2.5.1 ประวัติโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน

2.5.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา คำขวัญ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์
โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน

2.5.3 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน

2.6 การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2.1 การนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา ได้มีนักศึกษานักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

สเปียร์ส Spears (อ้างใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 16) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนี้ เป็นกระบวนการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู และมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูได้ช่วยตนเองได้

กู๊ด Good (อ้างใน สุรนันทน์ แสนพิทักษ์, 2548, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า เป็นความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครู หรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในด้านอาชีพ และช่วยพัฒนาความสามารถของครู

ไวลส์และโลเวลล์ (Wiles & Lovell) (อ้างถึงใน อภิรดี มนุษย์พันธุ์, 2551, หน้า 9) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือการแนะนำซึ่งกันและกันวางแผนร่วมกันปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ฮอยและฟอร์ซิท (Hoy and Forsyth) (อ้างใน ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2542, หน้า 50) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาโดยเน้นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารผู้นิเทศและครู โดยกล่าวว่า การนิเทศเป็นชุดกิจกรรมที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายของการนิเทศไม่ได้เป็นเรื่องของการตัดสินเกี่ยวกับความสามารถของครูหรือการควบคุมครูแต่เป็นการทำงานอย่างร่วมมือกันของครู

สำหรับ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2530, หน้า 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาคือกระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเอง

เพื่อปรับปรุงตัวของเขา ตลอดจนสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาที่พึงประสงค์

ต่อมา Wiles (อ้างใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2548, หน้า 3) ให้ความเห็นว่า การนิเทศการศึกษา เป็นความช่วยเหลือพัฒนาสภาวะการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และเป็นกิจกรรมบริการที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยให้ครูทำงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น มีขวัญดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ Elsbree และคณะ (อ้างใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2548, หน้า 3) ที่ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศการศึกษาคือกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ส่วน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2548, หน้า 4) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการกระตุ้นให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยผ่านตัวกลางหรือตัวบุคคลอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

อุไรวรรณ ภูเจริญ (อ้างในณรงค์ศักดิ์ ไชยชมพู, 2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ปีต่อมา สุกานดา ตปนียางกูร (อ้างในอินทรา จันทราคณา, 2552) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทางวิชาการที่จะการศึกษาบรรลุตามปรัชญาและเป้าหมายอันพึงประสงค์ เพราะงานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่จะช่วยปรับปรุงแก้ไข ริเริ่มโดยใช้เทคนิคและบริบททางสังคมเป็นแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่มในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการนิเทศและมนุษยสัมพันธ์เข้าช่วย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญก้าวหน้าทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ในขณะที่ บันลือ พุกกะวัน (อ้างในวัชร เล่าเรียนดี, 2548) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการ(Process)เป็นการทำงานอย่างมีแผนงาน เป็นการกระทำที่มีขั้นตอน และความต่อเนื่องเพื่อให้ครูที่ผ่านกระบวนการนิเทศการศึกษาเกิดความตื่นตัว มีความเข้าใจที่จะใช้วิธีการในการพัฒนาวิชาชีพได้อย่างคล่องตัวขึ้น โดยมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง

ซารี มณีสรี (2542, หน้า 14 -15) สรุปจากศัพท์ภาษาอังกฤษไว้น่าสนใจดังแผนภาพประกอบที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษาเป็นอักษรภาษาอังกฤษ
ตามแนวคิดของชาร์ลี มณีศรี

ชารี มณีสรี (2542, หน้า 19) การนิเทศการศึกษาประกอบด้วยคำสองคำ คือ นิเทศกับการศึกษา ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Supervision และ Education ดังนั้นคำว่า นิเทศการศึกษาจึงตรงกับภาษาอังกฤษว่า Educational Supervision ซึ่งแปลจากความหมายของรูปศัพท์ ก็คือ การให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และปรับปรุงทางการศึกษา การสั่งสอน

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษามีความหมายถึง กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ที่เน้นการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และผู้รับการนิเทศ ยอมรับเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายตามทัศนะคติที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2530, หน้า 12) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อพัฒนาคน
- 2) เพื่อพัฒนางาน
- 3) เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ และ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ
- 4) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคน หมายถึง การนิเทศการศึกษาก็คือเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากร ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนางาน หมายถึง การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดหมายที่จะพัฒนางาน คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้นการนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ หมายถึงการนิเทศการศึกษาคือเป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิดการนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง การจัดกิจกรรมการนิเทศที่มุ่งให้กำลังใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศเนื่องจากขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน

สำหรับปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 8) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา คือ เป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมุ่งช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในการสอน ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

ส่วน Good (อ้างใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2548, หน้า 8) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา มีความมุ่งหมาย ความเจริญทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุง วัสดุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์การศึกษา และช่วยเลือก และปรับปรุงวิธีสอน

นอกจากนี้ วิเวก สุขสวัสดิ์ (อ้างในนิรุท เตจ๊ะ, 2553) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามุ่งที่จะ พัฒนาครูผู้สอนเป็นหลัก เนื่องจากปรัชญาของการนิเทศการศึกษามีความเชื่อว่าครูเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา เพราะครูเป็นผู้นำกระบวนการและองค์ประกอบอื่นมาใช้ เพื่อให้เกิดผลการเรียนแก่เด็ก

ในปีเดียวกัน บันลือ พุกกะวัน (อ้างใน ชาญชัย ไพยารมณ, 2553) ได้กล่าวไว้ว่าจุดมุ่งหมาย ของการนิเทศภายในโรงเรียนที่สำคัญ 5 ประการ

1. มุ่งพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้ได้รับความรู้เพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
2. มุ่งพัฒนางานการเรียนการสอนและสร้างสรรค์งานให้มีประสิทธิภาพ
3. มุ่งพัฒนาการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาและการนิเทศตลอดจน การดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนในอันที่จะได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายทั้งในและนอก ชุมชน
4. ส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากรให้ทำงานด้วยความมั่นใจมีกำลังใจในการทำงาน
5. ประสานงานและอำนวยความสะดวกส่งเสริมการนิเทศจากภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

หน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546, หน้า 24-25) ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่กระบวนการพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีให้แก่ครูในด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและทางความคิดความมีมนุษยสัมพันธ์ความคิดสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นมีอุดมการณ์ในอันที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นผู้มี คุณภาพชีวิตที่ดีตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ
2. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและเสริมสร้างสมรรถภาพด้านการสอนให้แก่ครูในด้านการวิเคราะห์ และปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้วิธีการศึกษาพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนการเลือกและปรับปรุง เนื้อหาการสอนการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนการพัฒนาการใช้ประกอบการเรียนการสอนการ ดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและการประเมินผลการเรียนการสอน
3. เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของครูโดยใช้กระบวนการกลุ่มได้แก่การร่วมมือกันจัด กิจกรรมการเรียนการสอนและการแก้ปัญหาการสอนการร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นขั้นตอนมีระบบ ระเบียบการร่วมมือกันทำงานด้วยความเข้าใจเห็นอกเห็นใจและยอมรับซึ่งกันและกันการร่วมมือกัน

ทำงานอย่างมีเหตุมีผลในการพัฒนาหลักสูตรสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องและก้าวหน้าเกิดประโยชน์สูงสุด การประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการนิเทศและแหล่งวิทยาการในการบริการช่วยเหลืองานวิชาการของโรงเรียน

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในตำแหน่งวิชาชีพโดยสร้างความมั่นใจในความถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการสอนสร้างความสบายใจในการทำงานร่วมกันและสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครู

เบอร์ตันและบรูคเนอร์ (Burton and Brueckner, 1955 อ้างใน ปรีชา คัมภีรปกรณ 2549, หน้า 96-97) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ

1. เป้าหมายสูงสุดของการนิเทศคือการส่งเสริมความเจริญเติบโตของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

2. เป้าหมายรองของการนิเทศคือการส่งเสริมการใช้ภาวะผู้นำในการพยายามปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดปีทุกระดับการศึกษาภายในระบบการพัฒนาและจากประสบการณ์การเรียนรู้หรือเนื้อหาหนึ่งไปยังอีกเนื้อหาหนึ่ง

3. เป้าหมายในระดับต้นคือการร่วมมือกันพัฒนาองค์ประกอบที่พึงประสงค์ในการเรียนการสอนได้แก่

3.1. กระบวนการนิเทศในทุกรูปแบบจะช่วยให้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

3.2. การนิเทศจะช่วยเหลือสร้างสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศทางกายภาพสังคมและจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียน

3.3. การนิเทศจะช่วยให้การประสานและบูรณาการความพยายามและวัสดุทางการศึกษาทั้งหมดเพื่อให้การศึกษาดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง

3.4. การนิเทศจะช่วยให้การประสานความร่วมมือของทุกคนเพื่อแก้ปัญหาของตนเองและคนอื่นอันจะเป็นการส่งเสริมวิธีการสอนที่ถูกต้องและป้องกันปัญหาในการสอน

3.5. การนิเทศจะช่วยเหลือกระตุ้นและพัฒนาผู้สอนให้มีความคิดในทางสร้างสรรค์

จากความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น จึงสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การนิเทศศึกษามุ่งที่จะพัฒนาครูเป็นหลัก เนื่องจากครูถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นความมุ่งหมายของการนิเทศศึกษาก็คือ มุ่งที่จะช่วยเหลือแนะนำ ปรับปรุง และส่งเสริมให้ครูนั้นได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ อันเป็นผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเป็นความพยายามที่จะคำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ เกี่ยวกับการปรับปรุงปฏิบัติงานด้านการ

เรียนการสอนของครูให้ดีขึ้น ดังนั้นหลักการนิเทศ จึงมีความสำคัญต่อการนิเทศ ซึ่งวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2548, หน้า 28) ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้ว่า ควรจะตั้งอยู่บนหลักการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนอย่างเป็นระเบียบเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ทั้งในด้านความคิดเห็นและการกระทำใช้หลักการมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

ต่อมา ชาญชัย อาจิณสมาจาร (2530, หน้า 27-33) ได้รวบรวมหลักการนิเทศที่ดีไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องสัมพันธ์กับการบริหาร
2. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา
3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์
4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย
5. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์
6. การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า
7. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพ

ในปีเดียวกัน สงัด อุทรานันท์ (2530, หน้า 15-17) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการนิเทศไว้

3 ประการ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ
2. การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานกระทำผ่านตัวกลาง คือครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การนิเทศการศึกษานับการบรรยายแห่งความเป็นประชาธิปไตย

นอกจากนี้ Marks (อ้างในกิตติมา ปรีดีดิกล, 2552, หน้า 275) ได้สรุปหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกท่าน
2. การนิเทศการศึกษาต้องถือหลักว่าเป็นการบริหารซึ่งครูเป็นผู้ให้บริการ
3. การนิเทศการศึกษาควรสอดคล้องกับความต้องการของครู
4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์ทัศนคติและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
5. การนิเทศการศึกษานับให้ความสำคัญของงานวิจัยและพยายามหาแนวทางให้ครูศึกษางานวิจัยและนำมาปฏิบัติตาม
6. การนิเทศการศึกษาควรยึดหลักการประเมินผลการนิเทศทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548) กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาควรมีการบริหารอย่างเป็นระบบมีการวางแผนเป็นการดำเนินงานเป็นโครงการ

2. การนิเทศการศึกษาถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงานคือความเป็นประชาธิปไตยเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นเห็นความแตกต่างระหว่างของบุคคลเป็นความร่วมมือร่วมใจกัน

3. การดำเนินงานและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

4. การนิเทศการศึกษาจะให้ผลดีควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหาตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

บีชและไรน์ฮาร์ทซ์ (Beach and Reinhartz, 2000, หน้า 9 อ้างในเจตนา เมืองมูล) ได้กล่าวถึงสมมติฐานสำคัญที่ใช้เป็นหลักการในการดำเนินการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งสมมติฐานเหล่านี้ต้องมาจากพื้นฐานที่กำหนดคุณลักษณะของผู้นิเทศว่าต้องเป็นบุคคลที่มีความใจกว้างไม่มีทำที่คุกคามผู้อื่นมีความน่าไว้วางใจและสามารถมีสัมพันธภาพแบบเสริมพลังใจซึ่งกันและกันระหว่างครูและผู้นิเทศซึ่งทำให้เกิดความงอกงามด้วยกันทั้ง 2 ฝ่ายการนิเทศจึงเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตสมมติฐานที่บีชและไรน์ฮาร์ทซ์นำเสนอไว้ประกอบด้วย

1. ครูสามารถแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนโดยการปรับพฤติกรรมของตนเอง

2. การตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับพฤติกรรมของตนเองต้องมาจากภายในตัวครูเองมากกว่าการถูกบังคับจากผู้อื่น

3. พฤติกรรมการสอนของครูจะได้รับการศึกษาวิเคราะห์และระบุได้อย่างชัดเจนโดยผ่านการอภิปรายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กันอย่างไม่เป็นทางการการเยี่ยมชมชั้นเรียนและการสังเกตอย่างเป็นระบบ

4. ผู้นิเทศสามารถให้มุมมองที่เป็นประโยชน์แก่ครูได้โดยใช้การเสนอแนะการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเอื้ออำนวยและการสังเกตห้องเรียน

5. เมื่อได้สารสนเทศที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับครูจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดสิ่งที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง

6. คุณภาพการปฏิบัติงานของครูและผู้นิเทศจะสูงขึ้นเมื่อสัมพันธภาพของครูและผู้นิเทศมีลักษณะของความเป็นเพื่อนและอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจความร่วมมือการเคารพและความมั่นใจซึ่งกันและกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาที่ได้นำมากล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษานั้นตั้งอยู่บนหลักแห่งประชาธิปไตย หลักของการมีส่วนร่วมในการนิเทศระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ หลักของการปฏิบัติงานนิเทศที่มีแผนและกระบวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

และความเป็นผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ในการนิเทศ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายที่สำคัญที่สุดก็คืออยู่ที่เป้าหมายคุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

สจ๊วต อุทรานันท์ (2530) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาว่ามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคน เป็นการนิเทศกระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากร ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น
2. การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะ “พัฒนางาน” คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น
3. การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ เป็นการนิเทศการศึกษาการสร้างการประสานสัมพันธ์ ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันรับผิดชอบร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด
4. การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง การจัดกิจกรรมการนิเทศที่มุ่งให้กำลังใจแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ เนื่องจากขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากนิเทศไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว การนิเทศการศึกษาก็คงย่อมประสบผลสำเร็จได้ยาก

การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางอาชีพช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา กู๊ด (Good, 1973, อ้างในเจตนา เมืองมูล) ดังนั้นการนิเทศการศึกษา จึงยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social Change) อย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดมีขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นที่ครูจะต้องติดตามศึกษาให้มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ในการสอนมีอยู่มาก ดังนั้น ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ จึงเป็นผู้ที่ช่วย ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำการร่วมกับครูอาจารย์ คณะครู คณะบุคคล ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในระดับต่าง ๆ ให้ทันสมัย ให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นต้น

ประเภทของการนิเทศการศึกษา

ประเภทของการนิเทศการศึกษา จำแนกตามวิธีการปฏิบัติงานได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การนิเทศเพื่อการแก้ไข (Correction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากการพบข้อผิดพลาดและบกพร่องก็ให้หาทางช่วยแก้ไขโดยวิธีการต่าง ๆ

2. การนิเทศเพื่อป้องกัน (Preventive) เป็นการนิเทศที่พยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาจัดดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

3. การนิเทศเพื่อก่อ (Construction) เป็นการนิเทศที่เกิดจากความพยายามที่จะกระทำในทางที่เหมาะสมเพื่อความเจริญเติบโตในอนาคต เช่น การใช้ระเบียบวิธีสอนที่ดีเป็นประจำ ช่วยให้กำลังใจช่วยกระตุ้นให้ครูทำงานด้วยความกระตือรือร้น

4. การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ (Creation) เป็นการนิเทศที่พยายามจะคิดสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน

ประเภทของการนิเทศแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ การนิเทศเพื่อการแก้ไข เป็นการนิเทศเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาด การนิเทศเพื่อป้องกัน เป็นการนิเทศเพื่อหาวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิด การนิเทศเพื่อการพัฒนา เป็นการนิเทศเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น และการนิเทศเพื่อสร้าง เป็นการนิเทศเพื่อสร้างแนวคิดหรือสร้างกระบวนการใหม่ๆ

กระบวนการในการนิเทศการศึกษา

กระบวนการในการนิเทศการศึกษา หมายถึง แบบแผนของการนิเทศการศึกษาที่จัดลำดับไว้อย่างต่อเนื่อง เป็นระเบียบแบบแผน มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานไว้ชัดเจนมีเหตุผลและสามารถดำเนินการได้ โดยมีนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอกระบวนการในการนิเทศไว้หลายท่าน แต่ในที่นี้ขอนำเสนอกระบวนการนิเทศที่สำคัญ ดังนี้

กระบวนการนิเทศของสังัด อุทรานันท์ (2530) ซึ่งเป็นกระบวนการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย 5 ขั้นตอน เรียกว่า “PIDRE” ดังนี้

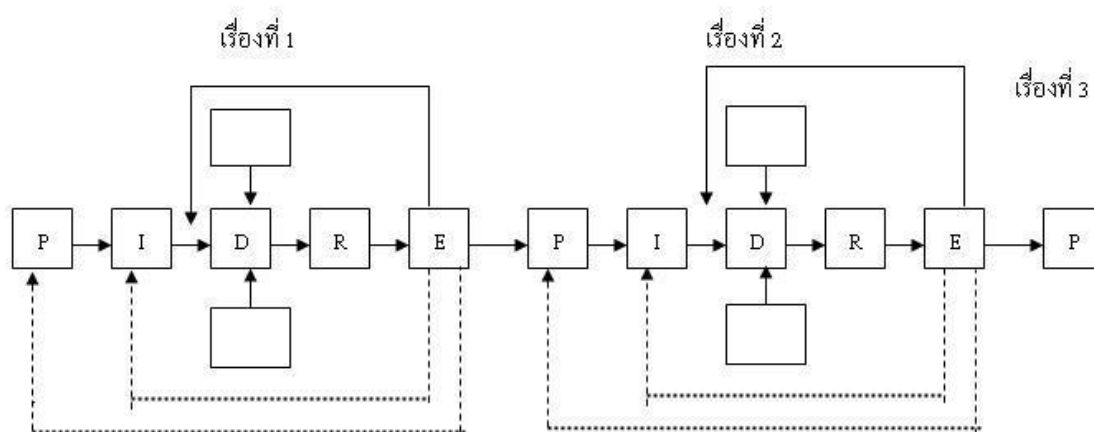
1. การวางแผน (P-Planning) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะทำการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศรวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้น

2. ให้ความรู้ก่อนดำเนินการนิเทศ (Informing-I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่ดำเนินการว่าต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ ขั้นตอนนี้จำเป็นทุกครั้งสำหรับการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม และเมื่อมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังเป็นไปไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

3. การดำเนินการนิเทศ (Doing-D) ประกอบด้วยการปฏิบัติงาน 3 ลักษณะ คือการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ (ครู) การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ (ผู้นิเทศ) การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ (ผู้บริหาร)

4. การสร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing-R) เป็นขั้นตอนของการเสริมแรงของผู้บริหาร ซึ่งให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขั้นนี้อาจดำเนินไปพร้อม ๆ กับผู้รับการนิเทศที่กำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นแล้วก็ได้

5. การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating-E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศนำการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่ามีปัญหาหรือมีอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผล สมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง ในกรณีที่ผลงานยังไม่ถึงขั้นน่าพอใจ หรือได้ดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานทั้งหมดไปแล้ว ยังไม่ถึงเกณฑ์ที่ต้องการสมควรที่จะต้องวางแผนร่วมกันวิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนา หลังใช้วัฏจักรด้านการเรียนรู้เข้ามานิเทศ

ภาพ แสดงความต่อเนื่องของกระบวนการนิเทศการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ

ภาพที่ 2.2 แสดงความต่อเนื่องของกระบวนการนิเทศการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ

อัญชลี ธรรมะวิสิกุล (2543) กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการจัดการนิเทศการศึกษาคือการดำเนินการที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานทางนิเทศการศึกษาเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “กระบวนการนิเทศ” เนื่องจากกระบวนการเป็นเทคนิควิธีในการทำงาน ดังนั้น กระบวนการทำงานของแต่ละบุคคลย่อมจะมีความแตกต่างกันไปบ้าง ในที่นี้จะกล่าวถึงกระบวนการทำงานที่ใช้การดำเนินการนิเทศ 3 ลักษณะ คือ กระบวนการบริหารงานของ แอลเลน (Louis A. Allen) กระบวนการนิเทศของแฮริส (Ben M. Harris) และกระบวนการนิเทศ PIDRE ที่สังัด อุทรานันท์ได้พัฒนาขึ้นสำหรับการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในประเทศไทยโดยเฉพาะ

1. กระบวนการบริหารงานของแอลเลน (Louis A. Allen)

โดยความจริงแล้วแอลเลน (Allen) ไม่ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ แต่เขาเสนอแนวความคิดสำหรับกระบวนการบริหารงานการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดที่กล่าวถึงกระบวนการทำงานสำหรับกรนิเทศโดยตรง ดังนั้นแฮริสจึงได้แนวความคิดนี้ มาเสนอให้ใช้กับการนิเทศการศึกษาโดยเขียนไว้ในหนังสือซึ่งเขาเขียนขึ้นเป็น ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1963 (Harris, 1963 อ้างในวิชากร ลังกาฟ้า, 2557)

กระบวนการบริหารงานของแอลเลน ประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 กระบวนการ ซึ่งนิยมเรียกกันง่าย ๆ ว่า “POLCA” โดยย่อมาจากคำศัพท์ต่อไปนี้คือ

P = Planing Processes (กระบวนการวางแผน)

O = Organizing Processes (กระบวนการจัดสายงาน)

L = Leading Processes (กระบวนการนำ)

C = Controlling Processes (กระบวนการควบคุม)

A = Assessing Processes (กระบวนการประเมินผล)

ดังจะอธิบายถึงขอบข่ายของงานที่ทำงานในแต่ละกระบวนการดังนี้

1.1 กระบวนการวางแผน (Planning Processes) กระบวนการวางแผนในทัศนะของแอลเลน มีดังนี้

- (1) คิดถึงสิ่งที่จะทำว่ามีอะไรบ้าง
- (2) กำหนดแผนงานว่าจะทำสิ่งไหน เมื่อไหร่
- (3) กำหนดจุดประสงค์ในการทำงาน
- (4) คาดคะเนผลที่จะเกิดจากการทำงาน
- (5) พัฒนากระบวนการทำงาน
- (6) วางแผนในการทำงาน

1.2 กระบวนการจัดสายงาน (Organizing Processes) กระบวนการจัดสายงานหรือจัดบุคลากรต่าง ๆ เพื่อทำงานตามแผนงานที่วางไว้มีกระบวนการดังนี้

- (1) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการทำงาน
- (2) ประสานงานกับบุคลากรต่าง ๆ ที่จะปฏิบัติงาน
- (3) จัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงาน
- (4) มอบหมายงานให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ
- (5) จัดให้มีการประสานงานสัมพันธ์กันระหว่างผู้ทำงาน
- (6) จัดทำโครงสร้างในการปฏิบัติงาน

- (7) จัดทำภาระหน้าที่ของบุคลากร
- (8) พัฒนานโยบายในการทำงาน

1.3 กระบวนการนำ (Leading Processes) กระบวนการนำบุคลากรต่าง ๆ ให้ทำงานนั้น ประกอบด้วย การดำเนินงานต่อไปนี้คือ

- (1) ตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
- (2) ให้คำปรึกษาแนะนำ
- (3) สร้างนวัตกรรมในการทำงาน
- (4) ทำการสื่อสารเพื่อความเข้าใจในขณะทำงาน
- (5) สร้างแรงจูงใจในการทำงาน
- (6) เร้าความสนใจในการทำงาน
- (7) กระตุ้นให้ทำงาน
- (8) อำนวยความสะดวกในการทำงาน
- (9) ริเริ่มการทำงาน
- (10) แนะนำการทำงาน
- (11) แสดงตัวอย่างในการทำงาน
- (12) บอกขั้นตอนการทำงาน
- (13) สาธิตการทำงาน

1.4 กระบวนการควบคุม (Controlling Processes) กระบวนการควบคุมประกอบด้วย การดำเนินงานในสิ่งต่อไปนี้

- (1) นำให้ทำงาน
- (2) แก้ไขการทำงานที่ไม่ถูกต้อง
- (3) ว่ากล่าวตักเตือนในสิ่งที่ผิดพลาด
- (4) เร่งเร้าให้ทำงาน
- (5) ปลดคนที่ไม่มีความสามารถให้ออกจากงาน
- (6) สร้างกฎเกณฑ์ในการทำงาน
- (7) ลงโทษผู้กระทำผิด

1.5 กระบวนการประเมินสภาพการทำงาน (Assessing Processes) กระบวนการประเมินสภาพการทำงาน ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

- (1) การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
- (2) วัดพฤติกรรมในการทำงาน
- (3) จัดการวิจัยผลงาน

2. กระบวนการนิเทศงานของแฮริส (Ban M. Harris) หนังสือ พฤติกรรมทางการนิเทศ การศึกษาที่แฮริสพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่สอง ในปี ค.ศ. 1975 นั้น แฮริสได้เสนอกระบวนการนิเทศใน ทัศนะของเขาไว้ 6 ขั้นตอน (Harris, 1975, อ้างในวิชากร ลังกาฟ้า, 2557) ดังนี้คือ

- (1) ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing)
- (2) จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing)
- (3) ออกแบบวิธีการทำงาน (Designing)
- (4) จัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources)
- (5) ประสานงาน (Coordinating)
- (6) นำการทำงาน (Directing)

สำหรับรายละเอียดในการทำงานในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

2.1 ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็น กระบวนการศึกษาถึงสถานภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็นเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

- (1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษาหรือพิจารณาธรรมชาติ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ
- (2) สังเกตสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน
- (3) ทบทวนและตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง
- (4) วัดพฤติกรรมการทำงาน
- (5) เปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน

2.2 จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนด เป้าหมาย จุดประสงค์ และกิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญจะประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

- (1) กำหนดเป้าหมาย
- (2) ระบุจุดประสงค์ในการทำงาน
- (3) กำหนดทางเลือก
- (4) จัดลำดับความสำคัญ

2.3 ออกแบบการทำงาน (Designing) เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

- (1) จัดสายงานให้ส่วนประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน
- (2) หาวิธีการนำเอาทฤษฎีหรือแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ
- (3) เตรียมการต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะทำงาน
- (4) จัดระบบการทำงาน
- (5) กำหนดแผนในการทำงาน

2.4 จัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้คือ

- (1) กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ตามความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ
- (2) จัดสรรทรัพยากรไปให้หน่วยงานต่าง ๆ
- (3) กำหนดทรัพยากรที่จำเป็นจะต้องใช้สำหรับจุดมุ่งหมายบางประการ
- (4) มอบหมายบุคลากรให้ทำงานในแต่ละโครงการหรือแต่ละเป้าหมาย

2.5 ประสานงาน (Coordinating) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่างเพื่อจะให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จงานในกระบวนการประสานงานได้แก่

- (1) ประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่าง ๆ ให้ดำเนินงานไปด้วยกันด้วยความราบรื่น
- (2) สร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพียงกัน
- (3) ปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด
- (4) กำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง
- (5) สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

2.6 นำการทำงาน (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมอันจะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด ซึ่งได้แก่

- (1) การแต่งตั้งบุคลากร
- (2) กำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน
- (3) กำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณหรืออัตราเร็วในการทำงาน
- (4) แนะนำและปฏิบัติงาน
- (5) ชี้แจงกระบวนการทำงาน
- (6) ตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

กระบวนการนิเทศการศึกษาที่กล่าวมานี้ แฮริสได้เขียนขึ้นโดยสังเคราะห์จากผลงานของแอลเลน (Allen, 1960) และลูมิส (Loomis, 1968) และคนอื่น ๆ อีก กระบวนการนิเทศการศึกษาที่แฮริสกำหนดขึ้นนี้จุดเน้นจะอยู่ที่ “การเปลี่ยนแปลง” อีกประการหนึ่งกระบวนการนิเทศการศึกษาที่เสนอโดยแฮริสได้ให้ความสำคัญแก่ การวางแผนและการนำไปปฏิบัติแต่ไม่ได้เน้นการควบคุมมากนัก นอกจากนี้แฮริสยังได้ให้ทัศนะว่ากระบวนการที่เขากำหนดขึ้นมานี้มีความเหมาะสมกับการนิเทศการสอนมากกว่าอย่างอื่น (Harris, 1975, pp. 16 อ้างในวิชากร ลังกาฟ้า, 2557)

3. กระบวนการนิเทศการศึกษาสำหรับสังคมไทย จากประสบการณ์ของสงัด อุทรานันท์ ที่ได้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางการนิเทศการศึกษาของนิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเป็นเวลาหลายปี ได้นำเอาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ

นิเทศการศึกษาของต่างประเทศมาใช้ ได้พบว่าสภาพพื้นฐานเกี่ยวกับความเข้าใจในแนวคิดทางการนิเทศสมัยใหม่ของ บุคลากรในประเทศไทยยังไม่ดีพอจึงทำให้การดำเนินงานส่งเสริมการนิเทศการศึกษา ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

สาเหตุที่การส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ให้การนิเทศการศึกษาด้วยตนเองไม่บรรลุผลสำเร็จนั้นพอสรุปได้ดังนี้

(1) คำนิยามของคำว่า “การนิเทศ” ที่ใช้กันในประเทศไทยนั้นยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะชี้แนะนำไปสู่ภาคปฏิบัติ ได้ ดังนั้นจึงทำให้ขาดกรอบความคิดที่จะนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

(2) ผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าสถานศึกษาไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา โดยคิดว่าการนิเทศการศึกษาเป็นงานของศึกษานิเทศก์โดยเฉพาะ ดังนั้นผู้บริหารจึงไม่ได้ให้ความสนใจแก่การจัดการนิเทศการศึกษามากเท่าที่ควร

(3) ขาดการเสริมแรงในการทำงานผู้บริหาร สาเหตุข้อนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคงทนถาวรของพฤติกรรมที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงจากการนิเทศ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศต่างก็ต้องใช้ความมานะพยายามเป็นอย่างมาก ถ้าหากไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารก็ย่อมจะหมดกำลังใจในที่สุด

จากจุดอ่อนดังกล่าวมาแล้ว สัจด์ อุทรานันท์ จึงได้พยายามพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาซึ่งสะท้อนแนวทางในการปฏิบัติ โดยการกระทำต่อไปนี้

(1) เสนอรูปแบบของการนิเทศในลักษณะของ “กระบวนการ” ซึ่งต้องทำอย่างเป็นขั้นตอนทำเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และไม่มีการหยุดนิ่ง หากยุติกระบวนการเมื่อใดก็ถือว่าได้หยุดการนิเทศเมื่อนั้น

(2) ให้ผู้บริหารการศึกษาตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการจัดการจัดนิเทศการศึกษาว่าเป็นงานของผู้บริหารโดยตรง ซึ่งเรียกชื่อย่อของกระบวนการนิเทศการศึกษานี้ว่า “PIDRE”

(3) จากการวิจัยในต่างประเทศ เช่น ฟาวเลอร์-ฟินน์ (Fowler Finn, 1980) และเฮดเลย์ (Hadley, 1982 อ้างในวิชากร ลังกาฟ้า, 2557) ได้พบว่าการให้แรงเสริมกำลังใจจะมีส่วนทำให้การนิเทศประสบผลสำเร็จสูงกว่า ไม่มีการเสริมแรง

หากจะพิจารณาสภาพการทำงานในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความผูกพันฉันท์มิตรสูงกว่าสังคมตะวันตกก็ย่อมจะมีความต้องการแรงเสริม กำลังใจในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงเห็นว่าการเสริมกำลังใจของผู้บริหารจะทำให้ผู้รับการนิเทศรวมทั้ง ผู้ให้การนิเทศมีกำลังใจในปฏิบัติงาน จึงได้จัดให้มีการเสริมแรงหรือการส่งเสริมกำลังใจ (Reinforcement) เป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการนิเทศการศึกษาสำหรับการศึกษาสังคมไทย สำหรับกระบวนการนิเทศการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว มีขั้นตอนดังนี้

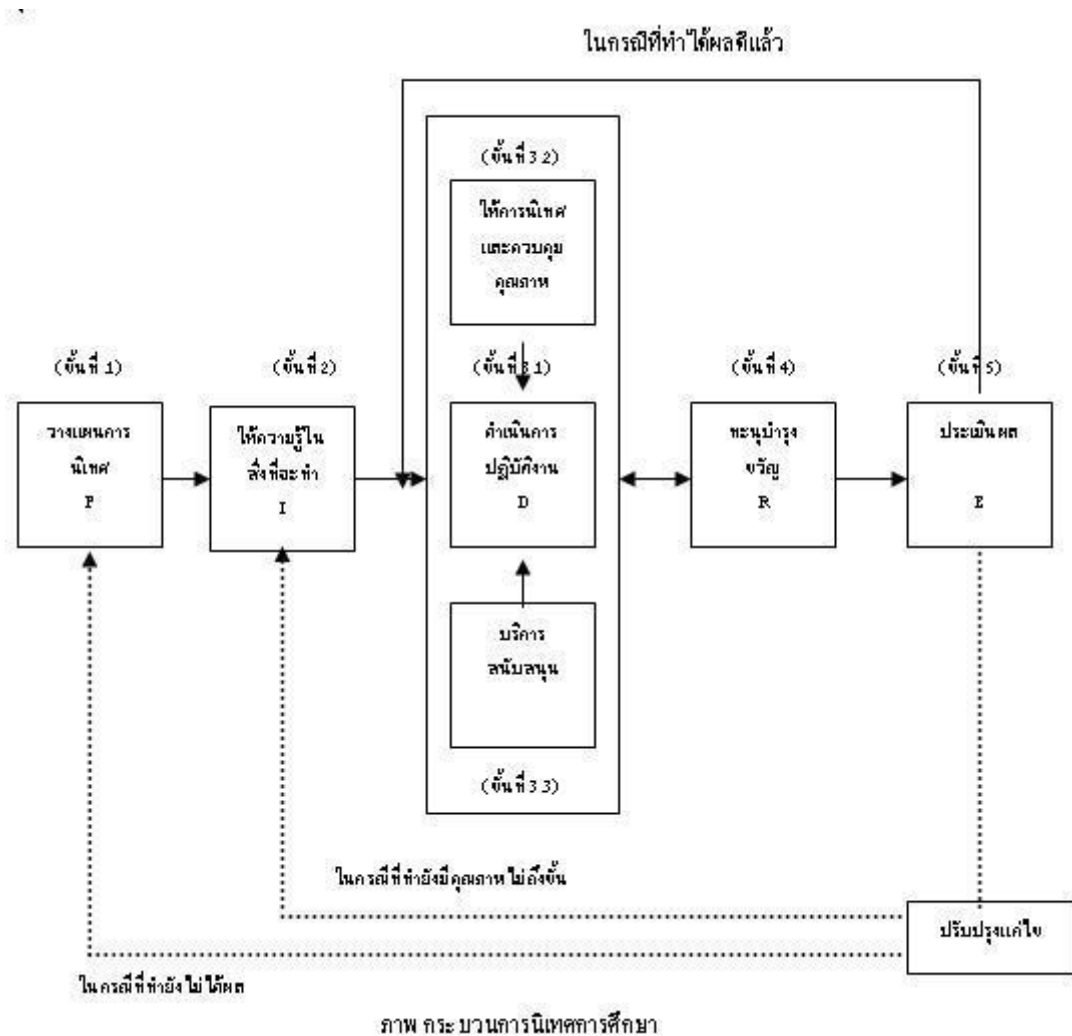
ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ (Planning-P)

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน (Informing-I)

ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติงาน (Doing-D)

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจ (Reinforcing-R)

ขั้นที่ 5 การประเมินการนิเทศ (Evaluating-E)

ภาพที่ 2.3 แสดงกระบวนการนิเทศการศึกษา

จากรูปแบบกระบวนการนิเทศ แสดงให้เห็นว่าการนิเทศจะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นจะต้องดำเนินการอย่างเป็น ขั้นตอนและต่อเนื่องกันดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ (Planning-P) เป็น ขั้นที่ผู้บริหารผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะทำการประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ (Informing-I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินงานว่าจะต้องอาศัย ความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร และจะทำการอย่างไรจึงจะทำให้ได้ผลงานออกมามีคุณภาพ ขั้นนี้จำเป็นทุกครั้งที่สำหรับการเริ่มการนิเทศที่จัดขึ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็น เรื่องใดก็ตาม และมีความจำเป็นสำหรับงานนิเทศที่ยังไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจซึ่งจำเป็นจะต้องทำการทบทวนให้ความรู้ในการ ปฏิบัติงานที่ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงาน (Doing -D) ประกอบด้วยงานใน 3 ลักษณะคือ

3.1 การปฏิบัติงานของผู้รับนิเทศเป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติงานตาม ความรู้ความสามารถที่ได้รับมาจากดำเนินการในขั้นที่ 2

3.2 การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ขั้นนี้ผู้ให้การนิเทศจะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันตาม กำหนดเวลาและมีคุณภาพสูง

3.3 การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารก็จะให้บริการสนับสนุนในเรื่อง วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing-R) ขั้นนี้เป็นขั้นของการเสริมกำลังใจของผู้บริหารเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานขั้นนี้อาจจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กันกับผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นลงไปแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลผลิตของการดำเนินงาน (Evaluating-E) เป็นขั้นที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินการซึ่งผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศหากพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลก็สมควรจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาจจะทำได้โดยการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำใหม่อีกครั้ง หนึ่งสำหรับกรณี ที่ผลงาน ออกมายังไม่ถึงขั้นที่พอใจ หรือดำเนินการปรับปรุงการดำเนินงานทั้งหมดสำหรับกรณีการดำเนินงานเป็นไปไม่ได้ผลและ ถ้าหากการประเมินผลได้พบว่าประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งไว้หากจะได้ดำเนินการ นิเทศต่อไปก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องให้ความรู้ในเรื่องนั้นอีก

การดำเนินการนิเทศตามวัฏจักรนี้จะ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่งจนกว่า จะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือพัฒนาผู้รับการนิเทศให้เป็นไปตามต้องการ หากบรรลุสำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้วต้องการจะหยุดกระบวนการทำงานก็ถือว่า การนิเทศได้สิ้นสุดลงแล้ว ครั้นต้องการเริ่มนิเทศในสิ่งใหม่หรือตั้งเป้าหมายใหม่ก็จะต้องดำเนินการตั้งแต่เริ่มแรกอีก

2.2 การนิเทศภายใน

ความหมายของการนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องจัดใหม่ขึ้น หรือ สนับสนุนให้เกิดมีการนิเทศภายในโรงเรียนของตน เพื่อช่วยเหลือและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้มีนักการศึกษาให้ทัศนะเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่า หมายถึง การชี้แจง การแสดง การจำแนกการนิเทศตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Supervision ซึ่งประกอบด้วยคำว่า Super และ Vision คำว่า Super หมายถึง ดีมาก พิเศษ ส่วนคำว่า Vision หมายถึง การเห็น การมอง การดูพลั้งในจินตนาการ

ดังนั้นคำว่า Supervision จึงหมายถึง การมองเห็นที่ดีมาก เห็นโดยรอบ การดูจากที่สูงกว่า การมองจากเบื้องบน การมีโลกทัศน์กว้างขวางกว่า

สัจด์ อุทรานันท์ (2530 , หน้า 12) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน และยังกล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ

1. การนิเทศการศึกษาเป็นการ "พัฒนาคน" ซึ่งก็คือ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรด้วยเหตุนี้การนิเทศการศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมายที่เป็นการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3. การนิเทศการศึกษาเป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ ซึ่งมีใช้การทำงานที่ถูกบังคับ และคอยตรวจตราและจับผิด

4. การนิเทศการศึกษาเป็นการ "สร้างขวัญและกำลังใจ" นั่นถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญเพราะขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน และจะทำให้งานนั้นประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อุทิศ ชันติวงษ์ (อ้างในแสงยม โชติรัญ 2550) สรุปว่าการนิเทศภายในโรงเรียนคือ กิจกรรมหรือที่จัดขึ้นโดยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้

สำหรับ สุกานดา ตปยางกูร (อ้างใน สมนึก โกเสนตอ, 2551) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบพฤติกรรมทางองค์การกับพฤติกรรม

ต่อมา กิติมา ปรีดีดิลก (อ้างในรัชนี้ ลาภรัตนทอง 2552) ได้กล่าวว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศภายในบุคลากรภายในโรงเรียนเอง จะต้องกระทำอย่างมีขั้นตอน และกระบวนการในอันที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

อุดมศักดิ์ พลอยบุตร (อ้างในกันยา เจริญถ้อย, 2553) ได้ให้ความหมายว่าการนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึงการสอนงานมีการชี้แนะ(แนะนำ)มีการทำเป็นตัวอย่างหาทางช่วยส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงานพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2536 , หน้า 23) ให้ความหมายว่าการนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด

รวมทั้ง กอบกุล ไชยพันธ์ (อ้างในอาหามะ คือเระ, 2555) ได้ให้คำอธิบายว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นวิธีการจัดดำเนินการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้น ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานที่ร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้งนี้โดยการนำของผู้บริหารสถานศึกษา

ขณะที่ ชรี มณีสรี (2548, หน้า 15) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการส่งเสริม ชี้แนะ แนะนำ ปรีกษา หรือประสานมอบหมายความรับผิดชอบและปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

ในปีเดียวกัน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2548, หน้า 62) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 42, อ้างในจิวิวรรณ พันวัน, 2552) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือ ในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจอารมณ์ และสังคม ให้เต็มวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

ส่วน กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 59) กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นงานบุคลากรรูปแบบหนึ่ง ที่อาจให้ผลเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา เพราะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในเรื่องที่ตนเองมีความสามารถสูงได้จึงเป็นการรวมพลังกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่าการให้แต่ละคนปฏิบัติงานในลักษณะต่างคนต่างทำ

ในปีเดียวกัน วัชรฯ เล่าเรียนดี (2545, หน้า 130) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการบริหารการศึกษาที่จัดดำเนินการภายในโรงเรียน โดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์และบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง

ในขณะที่ ชัด บุญญา (2546, หน้า 44) ได้ให้ความเห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินใดๆที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจและมีกำลังใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใดๆของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียนและของบุคลากรให้สูงขึ้นและรักษาไว้จนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย อีกทั้งผ่านการประเมินภายในและภายนอก

นอกจากนี้ สมาน สิริ (2547, หน้า 14) กล่าวว่าไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนาโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และได้รับกำลังใจส่งเสริมจากภายนอกด้วย

อย่างไรก็ตาม ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 223) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาหมายถึงการนิเทศที่มีการริเริ่มและการจัดดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษาและในหลายโอกาสก็เชิญบุคลากรภายนอกเป็นวิทยากรร่วมโครงการ

นอกจากนี้ กรองทอง จิระเดชกุล (2550, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนหมายถึง การส่งเสริม การสนับสนุน หรือการให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนหรือการเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา ให้เต็มตามวัยและศักยภาพ

จากความหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษานั้น สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยในปัจจุบันอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการนิเทศภายใน

ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในที่นักการศึกษากล่าวถึงไว้ มีดังนี้

ชินวงศ์ ศรีงาม (อ้างในวิชากร ลังกาฟ้า, 2557) กล่าวว่าการนิเทศภายในมีจุดมุ่งหมายหลักคือ มุ่งพัฒนาครูผู้สอนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทิศทางที่พึงประสงค์ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษาในอันที่จะช่วยเกื้อกูล ช่วยพัฒนางานด้านการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด

บันทึก พุทธศักราช (2537, หน้า 80) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการนิเทศภายในไว้ 3 ประการดังนี้

1. มุ่งพัฒนาบุคลากรให้หน่วยงานได้รับความรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

2. มุ่งพัฒนางานหมายถึงงานการเรียนการสอนและสร้างสรรคงานให้มีประสิทธิภาพ

3. มุ่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาและการนิเทศ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเพื่อพัฒนางานกิจการนักเรียนงานธุรการ งานการเงิน และพัสดุงานอาคารสถานที่งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพตามภาระหน้าที่โดยผู้บริหารต้องนิเทศครูผู้สอนเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงหรือพัฒนางานให้มีคุณภาพซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และมีสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ในขณะที่ ยาวพา เดชะคุปต์ (2542, หน้า 90) กล่าวว่าการนิเทศภายในสถานศึกษา สถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนในทางที่ดีขึ้น

2. เพื่อพัฒนางาน การนิเทศศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครู โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา ได้แก่ การสอนนั่นเอง

3. เพื่อสร้างการประชาสัมพันธ์ การสร้างประสานสัมพันธ์นั้นเป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตาม ซึ่งไม่เป็นการกระทำภายใต้การถูกบีบบังคับ และคอยตรวจตรา หรือคอยจับผิด

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างขวัญและกำลังใจนั้นถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ ทั้งนี้เพราะขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากการนิเทศไม่ได้มีการสร้างขวัญ และกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว การนิเทศก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ยาก

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 225) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารและงานวิชาการของสถานศึกษา
2. เพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อสำรวจวิเคราะห์วิจัยและประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาหลักการและสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานและเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษาและครูอาจารย์
5. เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนการจัดการศึกษาทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

ต่อมาปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 20) กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอนเป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู

1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครูในด้านการสอนเพื่อครูจะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตน

1.2 การนิเทศการสอนช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน การนิเทศ การการสอนช่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู

2. พัฒนาคุณภาพของนักเรียน

3. เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อคุณภาพของนักเรียน

4. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน

5. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน

6. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อช่วยในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย การสร้างขวัญกำลังใจ รวมถึงความพึงพอใจในการทำงานในสถานศึกษาเพื่อที่จะสามารถนำไปพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักในการจัดการศึกษาของทุกสถานศึกษาอีกด้วย

ความสำคัญของการนิเทศภายใน

การนิเทศภายในมีความสำคัญ เพราะการนิเทศภายในเป็นการนำเอาความคิดความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาใหม่ๆ มาสู่การปฏิบัติเพื่อให้ครูนำมาพัฒนาวิธีการสอนของตนเอง ซึ่งมีผู้สรุปสาระสำคัญของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2530, หน้า 117) ได้ระบุเหตุผลความจำเป็นที่ต้องการนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด สภาพปัญหาและความต้องการของ โรงเรียนแต่ละแห่ง ไม่เหมือนกัน บุคลากรในโรงเรียนมีความสามารถเพียงพอ และบางคนมีความชำนาญโดยเฉพาะสาขาอีกด้วย จึงสมควรจะได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และเป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการและวิธีการของการนิเทศการศึกษาสมัยใหม่ซึ่งจะเกิดขึ้น โดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ส่วน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2553, หน้า 3) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัดไม่สามารถสนองความต้องการนิเทศภายในโรงเรียนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกันจึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์จากภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริง จึงไม่สามารถสนองความต้องการของโรงเรียนได้

3. ปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนมากมีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ บางคนมีความชำนาญเฉพาะสาขาวิชา จึงสมควรได้ใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการและวิธีการของการนิเทศสมัยปัจจุบันที่ว่าการนิเทศเกิดขึ้น โดยความร่วมมือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาช่วยชี้ตลอดเวลา

5. บุคลากรในโรงเรียนมีความคุ้นเคยกันอยู่แล้วและทราบปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียน จึงสามารถให้ความช่วยเหลือได้สะดวกกว่าบุคคลภายนอกโรงเรียน

สำหรับ ชารี มณีสรี (2538, หน้า 201-202) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้ การนิเทศภายนอกไม่ทั่วถึงและการนิเทศไม่มีคุณภาพพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน โดยไม่หวังพึ่งหรือรอคอยการพัฒนาจากผู้อื่นการช่วยเหลือกันและกัน ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถนิเทศตนเองได้การปรับปรุงงานวิชาการโดยการนิเทศภายในได้รวดเร็ว

ในขณะที่ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 227) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. การนิเทศควรมีการบริหารงานเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นโครงการ

2. การนิเทศต้องถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน คือ ความเป็นประชาธิปไตย เคารพในความคิดของผู้อื่น เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

3. การนิเทศเป็นงานสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคล ให้แต่ละบุคคลได้แสดงออก และพัฒนาความสามารถเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่

4. การนิเทศเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน โดยครูอาจารย์ได้เรียนรู้ว่าปัญหาของตนเป็นอย่างไร จะหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร

5. การนิเทศเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้น สร้างความเข้าใจระหว่างกัน สร้างมนุษยสัมพันธ์ มีวิธีการทำงานที่ดีและความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้

6. การนิเทศเป็นการสร้างความผูกพันและสร้างความมั่นคงต่องานในอาชีพ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

7. การนิเทศเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีความรู้ลึกภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้และความสามารถในการพัฒนาได้

สำหรับ กรองทอง จิรเดชากุล (2550, หน้า 4) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน

2. ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา
3. บุคลากรภายในสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุด
4. บรรยายการนิเทศมีความเป็นกันเอง และสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่องในการนิเทศภายในโรงเรียนมีหลักการนิเทศ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติขณะทำการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียน โดยเฉพาะทางด้านวิชาการบรรลุผลตาม ความมุ่งหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น มีความสำคัญต่อการส่งเสริม สนับสนุนคุณภาพการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารหรือบุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศในโรงเรียนและครูในโรงเรียน เพื่อหาแนวทางปรับปรุง พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน และการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นและส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อีกด้วย

หลักการนิเทศภายใน

สำหรับ ชารี มณีศรี (2538, หน้า 27 - 28) ได้เสนอหลักการนิเทศไว้ 7 ประการ ได้แก่

1. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้นการประสานงานและแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป
 2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานประชาธิปไตย
 3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์
 4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน
 5. การนิเทศเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์
 6. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญและกำลังใจ
 7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยเฉพาะในชนบท
- ส่วน กรองทอง จิระเดชากุล (2550, หน้า 5) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า

1. การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
2. บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคือผู้บริหารสถานศึกษา
3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ/ความจำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน

สำหรับ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551, หน้า 218-223) ได้กล่าวว่า การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษา ในปัจจุบันจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารของแต่ละสถานศึกษาที่ร่วมมือกับคณะผู้สอนดำเนินการในขอบข่ายงานแล้วปรับปรุงงานให้บรรลุเป้าหมายขึ้นตามนโยบายของการจัดการศึกษาและเน้นความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าการใช้อำนาจหรือเผด็จการและมีหลักการต่างๆดังนี้

1. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตยโดยหมายถึง ผู้บริหารและผู้นิเทศ เป็นผู้นำประชาธิปไตย คำนึงถึงศักยภาพของบุคลากรทุกคนไม่ยับยั้งความคิดสร้างสรรค์
2. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องอาศัยพฤติกรรมหรือนิสัยการร่วมมือประสาน หมายถึง การประสานความคิดโดยกระบวนการกลุ่มร่วมมือหาทางแก้ปัญหา
3. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาจะต้องเป็นวิทยาศาสตร์ หมายถึงการแก้ปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล ความจริง การศึกษาค้นคว้า วิจัยเพื่อได้ข้อเท็จจริง
4. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษา ต้องอาศัยหลักปรัชญาการศึกษา หมายถึง การยึดแนวคิด ทฤษฎีเป็นหลักในการดำเนินงาน
5. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องสร้างสรรค์ หมายถึง การส่งเสริมให้มีความคิด รู้จักคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ นำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอน
6. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษา ต้องอาศัยหลักการประเมินเองให้ทราบผลที่ชัดเจน หมายถึง การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. ความรับผิดชอบและการควบคุมของการบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องควบคู่ไปกับระบบ หมายถึง ความมอบหมายความรับผิดชอบแก่บุคลากรเป็นไปตามระบบ
8. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องยึดความเจริญเติบโตและพัฒนาการของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จุดมุ่งหมายสำคัญคือส่งเสริมการพัฒนาการของผู้เรียน
9. การบริหารและการนิเทศภายในสถานศึกษาต้องมีความยืดหยุ่น พอที่จะปรับให้สอดคล้องกับความต้องการการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ด้านอาคาร หลักสูตร กระบวนการสอน อุปกรณ์ และการกำหนดมาตรฐาน ต้องปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

จากแนวคิดหลักการนิเทศการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นแนวปฏิบัติที่ผู้นิเทศต้องนำไปปฏิบัติในขณะที่ทำการนิเทศ มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ยึดหลักการ ทฤษฎี การมีส่วนร่วมในการทำงาน เป็นการพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพผู้สอนและที่สำคัญช่วยส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่วางแผนไว้ ควรคำนึงถึงผู้รับการนิเทศเป็นสำคัญ กล่าวคือ จะต้องสอดคล้องกับความต้องการ และความจำเป็นยึดหลักประชาธิปไตย ต้องมีความร่วมมือซึ่งกันและกัน ต้องเป็นการสร้างสรรค์มีผลในทางปฏิบัติ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและที่สำคัญก็คือจะต้องมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้น

กระบวนการนิเทศภายใน

การดำเนินงานใดๆก็ตามจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการทำงาน การนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน หากต้องการให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการนิเทศภายใน ซึ่งควรจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน

แนวคิดเหล่านี้มีความสอดคล้องกัน แต่สำหรับกระบวนการนิเทศการศึกษาทั่วไปทั้งหมดจำเป็นต้องปรับขั้นตอนเหล่านี้ให้เข้ากับกระบวนการบริหารงานในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ยังคงยึดแนวทางของกระบวนการนิเทศการศึกษาทั่วไปเป็นหลักในการจัดการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการนิเทศ ดังแนวทางข้างล่างนี้

การดำเนินการการนิเทศภายในโรงเรียนมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ (เปิดใจ)

ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ (ร่วมใจ)

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ (ตั้งใจ เต็มใจ)

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ (ชื่นใจ)

สัจ จูทรานันท์ (2530, หน้า 125-131) ได้เสนอการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนรวมไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน เริ่มจากการรับรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน เมื่อผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 ฝ่าย คือผู้บริหารโรงเรียน ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศได้รับรู้และยอมรับสภาพปัญหา และความต้องการร่วมกันแล้ว ผู้ดำเนินการนิเทศก็จะเป็นผู้ดำเนินการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา กำหนดจุดประสงค์ กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา หรือกำหนดทางเลือกสำหรับการดำเนินการวางแผนการนิเทศ จนกระทั่งได้แนวทางในการดำเนินการแล้วจะต้องมีการจัดบุคลากรและมอบหมายให้บุคลากรต่างๆรับผิดชอบ

2. ขั้นให้ความรู้ก่อนการนิเทศ การที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับการนิเทศ หรือจะให้ผู้รับการนิเทศปฏิบัติงานอย่างใดก็จำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ปฏิบัติเสียก่อน

3. ขั้นดำเนินการปฏิบัติการนิเทศ ในขณะที่ผู้รับการนิเทศได้ลงมือปฏิบัติงานตามที่ได้รับรู้มาแล้ว ผู้นิเทศก็จะทำหน้าที่นิเทศการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตน ส่วนผู้บริหารก็จะคอยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานนิเทศ ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ขั้นสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติการนิเทศผู้ที่มีความสำคัญมากคือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งจะต้องสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติการนิเทศทั้งหมดคือ ทั้งผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยยึดหลักมนุษยสัมพันธ์ ให้ความสนใจและสนับสนุนการปฏิบัติงาน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการนิเทศเท่าที่สามารถจะทำได้

5. ขั้นตอนการประเมินผลการนิเทศ การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน อาศัยหลักการและวิธีการเดียวกันกับการประเมินผลการนิเทศโดยทั่วไป คือ ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ผลผลิตหรือน้ำหนักของผลงานในกระบวนการทำงาน สำหรับปัจจัยป้อนนั้น ให้ความสำคัญน้อยที่สุด

สำหรับ ชารี มณีสรี (2538, หน้า 202-203) ได้กล่าวถึง กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า เป็นกิจกรรมสำคัญมีขั้นตอนการปฏิบัติทั้งทางด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศ และกระบวนการเรียนการสอนควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าชั้น คุณลักษณะต่างๆตามเกณฑ์มาตรฐาน การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการจัดลำดับ กำหนดทางเลือก การแก้ปัญหา และดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นที่ 2 นำเอาทางเลือกในขั้นที่ 1 มากำหนดรายละเอียดของกิจกรรม โดยเขียนเป็นโครงการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบโครงการ แผนการดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การประเมินและผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ เป็นขั้นลงมือตามแผนหรือโครงการนิเทศที่กำหนด โดยคำนึงถึงหลักการนิเทศ ทักษะ สื่อ และเครื่องมือนิเทศ การเตรียมความพร้อมสร้างความเข้าใจ รวมถึงการเสริมแรงใจให้กำลังใจ ช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ การประเมินความคิดเห็นกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน รวมผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป

สรุปได้ว่า ในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องครบวงจรของการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน

2.3 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

ความหมายของการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน เป็นกระบวนการปรับปรุงงานและกิจกรรมที่โรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการสอนเพื่อส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น การนิเทศการสอนเป็นการมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือ แนะนำครูให้จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การนิเทศการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

นิพนธ์ ไทยพานิช (2535, อ้างใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33, 2557, หน้า 2) ระบุว่า นิเทศการสอน (Instructional supervision) หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำ ให้ครูสามารถปรับปรุงการสอน ปรับปรุงวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาได้ ซึ่งในการนิเทศการสอนนี้เป็นการทำงานร่วมกับครูโดยตรง หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ “กระบวนการและความคิดรวบยอดที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้สูงขึ้น”

ชาอุชัย อาจินสมาจาร (2559) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนว่า เป็นกระบวนการของการทำงานกับครู เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ผู้นิเทศต้องใช้ความรู้ของการจัดองค์การภาวะผู้นำ การสื่อความหมายและหลักการสอน ในขณะที่เขาทำงานกับครูในชั้นเรียนและปรับปรุงการเรียนการสอนโดยการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

วัชรรา เล่าเรียนดี (2553, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่า หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศหรือผู้นิเทศการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 14) ให้ความหมายการนิเทศการสอนว่า การนิเทศมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Supervision” คือ การให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและการปรับปรุง

พรรณมาศ พรหมพิลา (2553, หน้า 24) ได้ให้ความหมายการนิเทศการสอนว่า กระบวนการในการทำงานร่วมกันกับครูเพื่อให้ความช่วยเหลือครูหรือผู้สอน ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นเรียน ให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เป็นครูที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนที่เป็นเป้าหมายของการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและของทางโรงเรียนที่ได้ตั้งไว้ทุกประการ

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 (2556, หน้า 4) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการสอนว่า การนิเทศการสอนเป็น กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้ทำหน้าที่นิเทศและผู้รับการ นิเทศโดยความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียน การสอนของครู เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ดังนั้น จากความหมายดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปความหมายของการนิเทศได้ว่า นิเทศการสอนหมายถึง กระบวนการพัฒนาครู ให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมุ่งเน้นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้

หลักการนิเทศการสอน

พรหมมาส พรหมพิลา (2553, หน้า 31) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการสอนว่า หลักการของการนิเทศการสอนเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้นิเทศการสอนในการดำเนินการนิเทศการสอนในลักษณะที่เป็นกระบวนการในการทำงานควบคู่สอดคล้องกับการบริหาร เพื่อปรับปรุงการสอนโดยตรงมีระเบียบแบบแผนและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเกิดจากความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องและบรรยากาศของการนิเทศควรเป็นแบบประชาธิปไตยและเต็มไปด้วยประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ คุณภาพของผู้เรียน

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 (2556, หน้า 4) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนจะต้องยึดหลักสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องถือว่าการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรง สำหรับการดำเนินนิเทศการสอนนั้นผู้บริหารอาจจะดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ ผู้อื่นดำเนินการแทนก็ได้

2. การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนจะสำเร็จลงได้ก็จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้บริหาร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ หากขาดความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การนิเทศการสอนจะ ไม่มีโอกาสพบความสำเร็จได้เลย

3. จะต้องตระหนักถึงความเข้าใจว่า การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนนั้นเป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การนิเทศการสอนไม่ใช่ เป็นการบังคับ ขู่เข็ญ หรือคอยจับผิดแต่ประการใด

4. บุคลากรภายในโรงเรียนจะต้องมีการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในสภาพความเป็นจริง แล้ว ไม่มีใครที่จะมีความเชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน ดังนั้นจึงน่าจะ ได้แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความเชี่ยวชาญให้แก่ เพื่อนร่วมงานเพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ ความสามารถสูงขึ้น

5. การนิเทศการสอนภายในโรงเรียนจะต้องเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการแก้ปัญหาหรือสนอง นโยบายหรือความต้องการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

6. การสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหารโรงเรียนจะมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ครูผู้สอน ดังนั้นจึงถือว่าการสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหาร โรงเรียนจะส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลของการนิเทศ การสอนภายในโรงเรียนด้วย

สรุปได้ว่า หลักการนิเทศการสอน คือ การร่วมมือกันเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน และบรรยากาศของการนิเทศควรเป็นแบบประชาธิปไตยและเป็นการเสริมสร้างกำลังใจ

ในการดำเนินการนิเทศการสอน ผู้นิเทศควรมีความรู้ในวิธีการนิเทศเพื่อสามารถเลือกใช้วิธีการนิเทศที่เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 (2557, หน้า 3) ได้แยกวิธีการนิเทศออกตามความแตกต่างของวิธีการได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาแบบปล่อยปละละเลย (as Laissez-faire) เป็นการนิเทศโดยใช้วิธีการตรวจดีค่าดี-เลว ไม่มีการแนะแนวทางให้ปรับปรุงพัฒนา ปล่อยให้ครูสอนไปตามวิธีที่ถนัดหรือสนใจ หากมีเหตุร้ายแรงก็ไล่ออก

2. การนิเทศการศึกษาแบบบังคับ (as a Co-ercive Process) เป็นการนิเทศที่มุ่งเปลี่ยนแปลงการสอนและตัวครู มีการตรวจตราอยู่เสมอ มีตารางและหลักสูตรการพัฒนาที่ตายตัว ชัดเจน ส่งให้ครูไปศึกษาเรียนรู้ตามที่ผู้บังคับบัญชาต้องการ วิธีสอนหรือแนวทางการทำงานเป็นไปตามที่ผู้บังคับบัญชากำหนด

3. การนิเทศการศึกษาแบบฝึก (as Training) เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศถือว่าเป็นหน้าที่ต้องพัฒนาครูตามขอบข่ายที่ผู้บังคับบัญชากำหนดไว้ วิธีการทำงานหรือวิธีการสอนเป็นวิธีที่ผู้นิเทศกำหนด ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการของครูแต่ตรงกับความต้องการของหน่วยงานหรือผู้นิเทศ

4. การนิเทศการศึกษาแบบแนะแนว (as Guidance) เป็นวิธีการนิเทศที่ทำให้ครูเจริญงอกงามโดยการเสนอแนะ ช่วยเหลือให้ครูมองเห็นปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถ

5. การนิเทศการศึกษาแบบผู้นำตามแนวทางประชาธิปไตย (as Democratic Process) เป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศยึดหลักการทำงานตามหลักประชาธิปไตย คือเคารพในสิทธิของทุกคน ร่วมมือกันทำงานโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แลกเปลี่ยนแนวคิด ความเห็นในการทำงาน ใช้ข้อมูลหรือเหตุผลในการเปลี่ยนแปลง

และผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศต้องรับทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งจะสามารถนิเทศแบบกัลยาณมิตรได้ กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 1 (2556, หน้า 4) จึงได้ระบุนขอบเขตของการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1. ผู้นิเทศ ผู้นิเทศ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศ คือ ครูผู้สอน สามารถปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิผลต่อผู้เรียน ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

1.2 ครูวิชาการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

1.3 เพื่อนครู

2. ผู้รับการนิเทศ ผู้รับการนิเทศ หมายถึง ครูผู้สอน สามารถปฏิบัติงานจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน

3. เรื่องที่นิเทศ วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4. กิจกรรมการนิเทศ

5. ขั้นตอนการนิเทศด้วยวิธีการสังเกตการสอน

5.1 ขั้นวางแผน/เตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศการสอนด้วยวิธีการสังเกตการสอน

5.2 ขั้นการนิเทศการสอนด้วยวิธีการสังเกตการสอน

- 1) การประชุมก่อนการสังเกตการสอน
- 2) การสังเกตการสอนและเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) การวิเคราะห์และการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติ
- 4) การประชุมหลังการสังเกตการสอนเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ

5.3 ขั้นประเมินผลการนิเทศการสอนด้วยวิธีการสังเกตการสอน

6. เครื่องมือนิเทศ

6.1 เครื่องมือประกอบการนิเทศการสอน

6.2 แบบประเมินประสิทธิภาพการนิเทศการสอน

ขณะที่ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2556, หน้า 13) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการนิเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ การดำ เนินการนิเทศบรรลุเป้าหมาย กิจกรรมการนิเทศมีมากมาย ซึ่งผู้นิเทศสามารถเลือกใช้ ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศแต่ละครั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครูและนักเรียน ดังนั้นผู้นิเทศจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศ ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้นำ เสนอกิจกรรมการนิเทศที่สำคัญและใช้มาก 18 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการบรรยาย เช่นการบรรยายให้ความรู้ (Lecturing) เป็นกิจกรรมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจของผู้นิเทศไปสู่รับการนิเทศ ใช้เพียงการพูดและการฟังเท่านั้น กิจกรรมการบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ (Visualized Lecturing) เป็นการบรรยายที่ใช้สื่อเข้ามาช่วย เช่น สไลด์ แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังมีความสนใจมากยิ่งขึ้น การบรรยายเป็นกลุ่ม (Panel presenting) เป็นกิจกรรมการให้ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีจุดเน้นที่การให้ข้อมูลตามแนวความคิด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. กิจกรรมการนิเทศผ่านสื่อ เช่นการให้ดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing Film and Television) เป็นการใช้องมือที่สื่อทางสายตา ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิดีโอเทป เพื่อทำให้ผู้รับการนิเทศได้รับความรู้และเกิดความสนใจมากขึ้น การฟังคำ บรรยายจากเทป วิทยุ และเครื่อง

บันทึกเสียง (Listening to Tape, Radio Recordings) กิจกรรมนี้เป็นการใช้เครื่องบันทึก เพื่อนำเสนอ แนวความคิดของบุคคลหนึ่งไปสู่ผู้ฟังคนอื่น

3. กิจกรรมการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุและเครื่องมือต่าง ๆ (Exhibiting Materials and Equipment's) เป็นกิจกรรมที่ช่วยในการฝึกอบรมหรือเป็นกิจกรรมสำหรับงานพัฒนา สื่อต่าง ๆ

4. กิจกรรมการสังเกตในชั้นเรียน (Observing in Classroom) เป็นกิจกรรมที่ทำการ สังเกต การปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงของบุคลากร เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานของ บุคลากร ซึ่งจะ ช่วยให้ทราบจุดหรือจุดบกพร่องของบุคลากร เพื่อใช้ในการประเมินผลการ ปฏิบัติงานและใช้ในการ พัฒนาบุคลากร

5. กิจกรรมการสาธิต (Demonstrating) เป็นกิจกรรมการให้ความรู้ที่มุ่งให้ผู้อื่นเห็น กระบวนการและวิธีการดำเนินการ

6. กิจกรรมการสัมภาษณ์ ทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviewing) เป็น กิจกรรมสัมภาษณ์ที่กำหนดจุดประสงค์ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ตาม ต้องการ การสัมภาษณ์ เฉพาะเรื่อง (Focused Interviewing) เป็นกิจกรรมการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยจะทำการ สัมภาษณ์เฉพาะสถานที่ที่ผู้ตอบมีความสามารถจะตอบได้เท่านั้น และการสัมภาษณ์แบบไม่ชี้นำ (Non-directive Interview) เป็นการพูดคุยและอภิปราย หรือการ แสดงแนวความคิดของบุคคลที่ สนทนาด้วย ลักษณะการของการสัมภาษณ์จะสนใจกับปัญหาและ ความสนใจของผู้รับการสัมภาษณ์

7. กิจกรรมการอภิปราย (Discussing) เป็นกิจกรรมที่ผู้ניתเทศและผู้รับการนิเทศ ปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มขนาดเล็ก มักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ

8. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน (Reading) เป็นกิจกรรมที่ใช้มากกิจกรรมหนึ่ง สามารถ ใช้ได้กับ คนจำนวนมาก เช่น การอ่านข้อความจากวารสาร มักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น

9. กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลและการคิดคำนวณ (Analyzing and Calculating) เป็นกิจกรรม ที่ใช้ในการติดตามประเมินผล การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการควบคุมประสิทธิภาพการสอน

10. กิจกรรมการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสนอแนว ความคิดวิธีการแก้ปัญหาหรือใช้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความคิดโดยเสรี ไม่มี การวิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์แต่อย่างใด

11. กิจกรรมการบันทึกวิดีโอและการถ่ายภาพ (Videotaping and Photographing) วิดีโอเทป เป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นรายละเอียดทั้งภาพและเสียง ส่วนการถ่ายภาพมีประโยชน์มากในการจัด นิทรรศการ กิจกรรมนี้มีประโยชน์ในการประเมินผลงานและการประชาสัมพันธ์

12. การจัดทำ เครื่องมือและแบบทดสอบ (Instrumenting and Testing) กิจกรรมนี้เกี่ยวข้องกับการ ใช้แบบทดสอบและแบบประเมินต่าง ๆ

13. กิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อย (Buzz Session) เป็นกิจกรรมการประชุมกลุ่ม เพื่ออภิปรายในหัวข้อเรื่องที่เฉพาะเจาะจง มุ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มมากที่สุด

14. กิจกรรมการจัดทัศนศึกษา (Field Trip) กิจกรรมนี้เป็นการเดินทางไปสถานที่ แห่งอื่นเพื่อศึกษาดูงานที่สัมพันธ์กับงานที่ตนปฏิบัติ

15. กิจกรรมการเยี่ยมชม (Intervisiting) เป็นกิจกรรมที่บุคคลหนึ่งไปเยี่ยมและสังเกตการทำงานของอีกบุคคลหนึ่ง

16. กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคล กำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วให้ผู้ทำกิจกรรมตอบสนองหรือปฏิบัติตนเองไปตามธรรมชาติที่ควรจะเป็น

17. กิจกรรมการเขียน (Writing) เป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการนิเทศเกือบทุกชนิด เช่น การเขียนโครงการนิเทศ การบันทึกข้อมูล การเขียนรายงาน การเขียนบันทึก ฯลฯ

18. กิจกรรมการปฏิบัติให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ (Guided Practice) เป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติในขณะที่ปฏิบัติมีการคอยดูแลช่วยเหลือ มักใช้กับรายบุคคลหรือกลุ่มขนาดเล็ก

จากการศึกษาแนวคิด วิธีการ และขอบเขตของการนิเทศการสอนต่าง ๆ สรุปได้ว่ากระบวนการนิเทศจะเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครู หรือบุคลากรอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งต่างทำหน้าที่ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยใช้วิธีการนิเทศที่เหมาะสมและสร้างบรรยากาศในการนิเทศให้เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ อยู่ในพื้นฐานของการยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ยกระดับผลสัมฤทธิ์และยกระดับคุณภาพการศึกษา

2.4 ขอบข่ายการนิเทศการสอน

จากทฤษฎี หลักการ แนวคิดของการนิเทศการสอน เมื่อพิจารณาแล้วมีความสอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการ ดังนั้นการที่จะนำหลักการทฤษฎีไปปฏิบัติควรมีการจัดขอบข่ายของการนิเทศการสอนเป็นด้านๆ ตามลักษณะงานที่สำคัญแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยการนิเทศทั้ง 4 ด้าน เป็นงานที่ครอบคลุมงานวิชาการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละด้านพอสังเขป ดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ด้านหลักสูตรเป็นสิ่งที่นำแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษา ซึ่งมีรากฐานความต้องการของสังคมและความต้องการของผู้เรียน ชวนพิศ คาสนิท (2554, หน้า 28) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของไทเลอร์ (Tyler) ว่าหลักสูตรนั้นเกิดมาจากความต้องการ ด้านปัจจัย สิ่งแวดล้อม ด้านความต้องการของผู้เรียน

ความต้องการด้านปรัชญา และความเห็นของผู้รู้เกี่ยวกับการศึกษาความสำเร็จของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับตัวของหลักสูตรเอง และผู้ใช้หลักสูตร ซึ่งก็คงจะเป็นหน้าที่ของครูและผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรเป็นอย่างดี มิฉะนั้นแล้วอาจเกิดความล้มเหลวในการใช้หลักสูตรได้

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร คำว่า “หลักสูตร” มีผู้ให้นิยามต่าง ๆ กัน ไว้มากมาย (ภิรมยา อินทรกำแหง, 2544) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรมีความหมายตามตัวย่อ 5 ตัว “SOPEA” คือ

1. หลักสูตร คือ รายวิชา หรือเนื้อหาที่เรียน (Curriculum as Subjects and Subject Matter)
2. หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objectives)
3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน (Curriculum as Plans)
4. หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as Learner Experiences)
5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

นอกจากนี้ สมชาย ล้อมวงษ์ (2549, หน้า 21) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องจัดประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของชุมชนและประเทศชาติ

และ ชิตรัตน์ แก้วอุดม (2550, หน้า 21) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน มวลความรู้ มวลประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ซึ่งหากจะนำไปใช้ต้องมีแนวทางที่สามารถยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้

การพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการตามกรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 โดยมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลางขั้นต้น ที่มีสาระการเรียนรู้หลักและมาตรฐานเป็นข้อกำหนดและเป็นแนวทางให้สถานศึกษาจัดทำสาระหรือรายละเอียดของหลักสูตรเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ได้แก่ สภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อพัฒนาให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สาระสำคัญของบทบัญญัตินี้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทาง

ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยพิจารณาความเหมาะสมของสาระหลักสูตรที่ผสมผสานระหว่างสาระการเรียนรู้หลัก มาตรฐานที่กำหนดสภาพของท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนตามเวลาและเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (วัฒนศักดิ์ รื่นรมย์, 2553, หน้า 21)

นอกจากการพัฒนาหลักสูตรแล้ว โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องเตรียมการเรื่องการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทย สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้น หลักสูตรที่ดีต้องเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และวุฒิภาวะของผู้เรียน รวมถึงเหมาะสมกับสภาพของสังคมและท้องถิ่นด้วย วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 64-178) ได้สรุปว่าการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินการก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วย

1. การศึกษาและทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตร ซึ่งผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักการของหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนแนวดำเนินการของหลักสูตรให้ชัดเจน
2. การศึกษาจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจให้ชัดเจนว่า กลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์นั้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านใดเป็นสำคัญ
3. การวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา/กลุ่มประสบการณ์ ซึ่งผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่า คำอธิบายรายวิชา/กลุ่มประสบการณ์นั้น เน้นใจความใน 3 ส่วน คือ จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา/กิจกรรมการเรียนการสอน
4. การจัดทำโครงการรายวิชา ซึ่งผู้สอนจะต้องกำหนดโครงสร้างรายวิชาในส่วนของเนื้อหาวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ และจำนวนคาบเรียน เพื่อนำไปจัดทำแผนการสอน
5. การจัดทำแผนการสอนรายวิชา แผนการสอนรายวิชา คือ การวางแผนการสอนแบบกว้าง ๆ ที่นำจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา วิชา การสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล มาจัดวางให้เห็นความสัมพันธ์ ในขอบข่ายการจัดการสอนนั้น
6. การจัดทำแผนการสอน การเขียนแผนการสอนที่จะนำไปใช้สอนในแต่ละคาบหรือชั่วโมง อย่างละเอียดและปฏิบัติได้จริงนั้น ต้องตอบคำถามสำคัญ 3 ข้อ ได้จึงจะทำให้การสอนบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์การเรียนรู้ คือ สอนเพื่ออะไร? สอนอย่างไร? สอนแล้วได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ นั่นเป็นหัวใจของการสอน 3 ประการ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

สมชาย ล้อมวงศ์ (2549, หน้า 22) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ประชาชนในประเทศมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีและเปรียบเสมือนเข็มทิศในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งเข็มทิศของครูในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การนิเทศการสอนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการแนะนำช่วยเหลือ ติดตามครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตร การจัดทำโครงสร้าง การนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระที่สอน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการประเมินผล เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรได้ถูกต้อง

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับผู้เรียน และผู้เรียนได้ปฏิบัติการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและผู้เรียนทำงานร่วมกัน การเรียนคือกิจกรรมที่เด็กทำ การสอนคือกิจกรรมที่ครูทำ ในทางปฏิบัติจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน

กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ต่างกับกระบวนการสอน (Instructional Process) กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่แต่ละบุคคลใช้เพื่อช่วยให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ โดยผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จะตกแก่ผู้เรียน และโดยผู้เรียนเท่านั้น แต่กระบวนการสอนเป็นกระบวนการที่บุคคลช่วยให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ โดยผู้สอนมีหน้าที่สร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งรัด ชี้แนะ และคอยช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (ชวนพิศ ทาคสนิท, 2554, หน้า 35)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นกลไกสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้สั่ง ผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมและสนับสนุนในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว เป็นการมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ พัฒนาความสามารถด้านอารมณ์ ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

การเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงผู้เรียนในการพัฒนาด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความรู้ความสามารถ

ของแต่ละบุคคล ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องใช้วิธีการ รูปแบบที่หลากหลาย เน้นการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่ง ชวนพิศ กาตสนิท (2554, หน้า 36-37) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน โดยจัดทำโครงสร้างการสอนและแนวการสอนเพื่อจัดลำดับหัวข้อ ประสพการณ์ เช่น จากง่ายไปหายาก จากธรรมชาติไปสู่หลักการ
2. สิ่ง que เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างความตระหนักในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัว สังคม และประเทศ
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สนุก หลากหลาย แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตาม เฝ้าใจและตอบสนองความสนใจของผู้เรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการฝึกปฏิบัติ กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นต้น
5. พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข ด้วยวิธีการสอน การสร้างสิ่งแวดล้อม การแนะแนวและจิตวิทยาการประเมินผล
6. การประเมินผลมุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าการทดสอบทางวิชาการ
7. พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการสร้างหลักสูตรย่อยเสริมหลักสูตรแกนกลางในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เลือที่ que เป็นความสนใจ ความต้องการของท้องถิ่น

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ควรทราบองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 15-17) เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ดังนี้

1. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
2. การจัดสาระการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ต้องมีความสมดุลและเหมาะสมกับวัย ทั้งนี้ผลการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้และทักษะ/กระบวนการเรียนรู้ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียนรู้
3. แหล่งการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย และเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน
4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใยซึ่งกันและกัน
5. ผู้เรียนมีความศรัทธาต่อผู้สอน สาระการเรียนรู้ และกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนมีความเชื่อว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

6. สารการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน ผลจากการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

7. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกัน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นมีมากมายหลายวิธี เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ จึงจำแนกตามความคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ชวนพิศ ทอดสินทิ, 2554, หน้า 40) ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม และแบบใช้การตัดสินใจ

2. เทคนิคการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่ วิธีการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การทำรายงาน การค้นคว้าอย่างอิสระ การเขียนเรียงความ การเรียนเสริม การทำโครงการ การทำนิตยสาร และการมอบหมายงานเป็นรายบุคคล

3. เทคนิคการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบการเรียนรู้ เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป

4. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร บทบาทสมมติ

5. เทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิด ร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มร่วมมือ

6. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น การเรียนการสอนแบบใช้เรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่อง (Story Line) และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving)

สรุปได้ว่า การนิเทศการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการแนะนำ ช่วยเหลือ โดยใช้วิธีการต่างๆ ให้กับครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความแตกต่างหรือศักยภาพของผู้เรียน จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด จุดประสงค์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

การเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มุ่งเน้นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนการเรียน

และประเมินผลการเรียนของผู้เรียนด้วยตัวผู้เรียนเองอย่างอิสระเพื่อผลงานที่คุณภาพ เรียนรู้จากสภาพจริง จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทำงานเป็นหมู่คณะ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นวิธีการสอนแบบเดิมที่ครูเป็นผู้นำเสนอ อธิบาย จึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นการร่วมมือกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้บรรลุจุดหมาย ซึ่งสื่อการเรียนรู้จะเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และประสบการณ์แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันมีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นผู้เรียนให้เป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สื่อจึงมีบทบาทและความสำคัญ คือ

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ
3. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
4. สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้อยากรู้

อยากเห็น

5. ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมมือกันระหว่างผู้เรียน
6. เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน

เหมือนกัน

7. ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้เชื่อมโยง
8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม
9. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย
10. เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ นอกเหนือจากสื่อที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนการสอนโดยตรงตามวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เคยมีมาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ เหตุการณ์ หรือความคิดก็ตาม ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้จากสิ่งนั้น ๆ หรือนำสิ่งเหล่านั้นเข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่ สื่อทั้งหมดอาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งได้แสดงหรือจำแนกหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้หนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์เป็นสื่อเพื่อแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายประเภท เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. เทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคุมกับเครื่องมือโสตทัศน วัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น แถบบันทึกภาพ พร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้ สื่อเทคโนโลยี ยังหมายถึง

กระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้ อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม

3. สื่ออื่น ๆ นอกจากสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีแล้วยังมีสื่ออื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อ 2 ประเภทดังกล่าว เพราะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นที่ขาดแคลนสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อเทคโนโลยี สื่อเหล่านี้อาจแบ่งได้ 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด เจตคติ และวิธีปฏิบัติตน ไปสู่บุคคลอื่น สื่อบุคคลอาจเป็นบุคลากร ที่อยู่ในระบบโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ตัวผู้เรียน นักการภารโรง หรือเป็นบุคลากรภายนอกโรงเรียน เช่น บุคลากรในท้องถิ่น ที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสภาพที่อยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ชนิดต่าง ๆ ปรากฏการณ์แผ่นดินไหว สภาพดินฟ้าอากาศ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งครูหาได้ไม่ยาก

3.3 สื่อกิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ครูหรือผู้เรียนกำหนดขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมุติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การไปทัศนศึกษานอกสถานที่ การทำโครงงาน เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน

3.4 สื่อวัสดุ/เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นประกอบการเรียนรู้ เช่น กลุ่มจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังรวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือวิชาช่าง เป็นต้น

สื่อต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำหรือจัดหาให้เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเชื่อมั่นได้ว่าให้สาระการเรียนรู้ที่จำเป็น ต้องมีความหมาย และเกี่ยวพันกับการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณค่า ห้องสมุดหรือศูนย์สื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญมาก ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งตนเองอย่างอิสระ และอย่างร่วมมือกันและกัน ระหว่างกัน สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาห้องสมุดให้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ยิ่งกว่านั้น โลกรอบตัวผู้เรียนไม่ว่าภายในสถานศึกษา บ้าน ชุมชน ตลอดจนข้อมูลจากทั่วโลกที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ด้วยเทคโนโลยีก็เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่ไม่มีขีดจำกัด อีกทั้งยังเพิ่มพูนจนยากจะจดจำได้ทั่วถึง ผู้เรียนจึงต้องได้รับการชี้แนะ และฝึกฝนให้รู้จักคิด แสวงหาแหล่งข้อมูล และวิธีการค้นคว้าข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยี และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ตลอดจนได้รับการฝึกให้สามารถคิด วิเคราะห์ เพื่อเลือกสรรข้อมูลมาใช้ประโยชน์ (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 6-9)

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตร ทั้งนี้ผู้สอนย่อมทราบดีว่าในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมที่จะจัดให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคตินั้นมีอะไร ผู้สอนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเลือกสื่อ ซึ่งแนะผู้เรียนในการใช้สื่อ จัดทำ จัดหาสื่อ ตลอดจนสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสื่อการเรียนรู้ใช้อย่างหลากหลาย วัฒนศักดิ์ รื่นรมย์ (2553, หน้า 29-30) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. การเลือก การใช้ และการประเมินสื่อ สื่อที่จะใช้ประกอบการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่น ๆ ผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม เพื่อสนองเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับเพราะไม่มีสื่อชนิดใดเพียงชนิดเดียวที่สมบูรณ์แบบที่สุดหรือดีที่สุดในทุก ๆ ด้าน สื่อแต่ละชนิด มีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันไป จะเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม

ขั้นตอนการเลือกสื่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรได้ทำงานร่วมกัน เพื่อวางแผนการเลือกสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ อันจะเอื้อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้สอนควรได้ประสานงานกับครูบรรณารักษ์เพื่อใช้ประโยชน์จากห้องสมุด และขอความช่วยเหลือในการสรรหาสื่อต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

การเลือกสื่อการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่ผู้สอนต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ต้องรู้คุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด ความเป็นไปได้ในการจัดหา วิธีการใช้ โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผู้สอนอาจจำเป็นต้องศึกษาวิธีการใช้ก่อน นอกจากนี้ผู้สอนควรมีการประเมินสื่อทั้งก่อนการเลือกใช้ เพื่อจะได้เลือกสื่อที่เหมาะสมและประเมินในระหว่างการใช้เพื่อจะได้เลือกสื่อที่เหมาะสมและประเมินในระหว่างการใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกใช้ต่อไป

2. การให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่ชี้แนะ แนะนำเกี่ยวกับแหล่งที่ผู้เรียนจะไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้สื่อแต่ละชนิด มีธรรมชาติ วิธีการใช้และวิธีการดูแลรักษาแตกต่างกัน ผู้สอนต้องเป็นผู้แนะนำผู้เรียนให้ใช้และรักษาอย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้สูงสุด

3. การจัดทำสื่อ สื่อบางชนิด เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ครูผู้สอนอาจจัดทำโดยเรียบเรียงขึ้นใหม่ หรือจัดทำเสริม หรือเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่แล้ว

4. การสนับสนุนส่งเสริมให้มีสื่อ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการชักชวนผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมบริจาคสื่อต่าง ๆ เพื่อรวบรวมไว้สำหรับให้ผู้เรียนที่ไม่มีได้ยืมเรียนหรือจัดเป็นห้องวิชาการ ไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

สรุปได้ว่า การนิเทศการสอนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นการแนะนำ ช่วยเหลือวิธีการต่าง ๆ ให้กับครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดทำ จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรม

การเรียนการสอน ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นสื่อประเภทหนึ่งทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ควรมีการประเมินการใช้สื่อทั้งก่อนการใช้ ระหว่างการใช้ และหลังการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาและปรับเปลี่ยนการใช้สื่อให้เหมาะสมเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และเพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถผลิตและใช้สื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เทคนิค วิธีการการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร

ด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการเรียนการสอนนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคและข้อบกพร่องอะไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ความหมายของการวัดผลและประเมินผล แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ การวัดผล (Measurement) คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการทดสอบ และการเลือกใช้เครื่องมือทดสอบแบบใดหรือชนิดใดนั้นจะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ผลที่ได้รับจากการวัดผลจะเป็นเชิงปริมาณ ส่วนการประเมินผล (Evaluation) คือ การตัดสินใจว่าผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร เพื่อนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการประเมินจะออกมาเป็นเชิงคุณภาพ

การประเมินผลการเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 26 ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในการบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการเรียน นอกจากนั้นการประเมินผลผู้เรียนยังคำนึงถึงหลักสำคัญ คือ

1. การประเมินผู้เรียนต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย
2. การคัดเลือกเข้าศึกษาต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในการคัดสรร
3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน
4. มุ่งการประเมินคุณภาพ โดยสถานศึกษาทำการประเมินภายในทุกปี และรายงานการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน
5. สถานศึกษาต้องได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี

ดังนั้น การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องมีการวัดผลและประเมินผลครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ อีกทั้งต้องใช้รูปแบบการประเมินตามสภาพจริง ในการประเมินระหว่างการเรียนรู้การสอนและประเมินสรุปรวมจะมีขั้นตอนในการประเมิน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน
 2. กำหนดขอบเขต เกณฑ์ วิธีการ และรายการประเมิน
 3. กำหนดองค์ประกอบและผู้ประเมินให้หลากหลายและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการประเมิน มีการประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน ครูประเมิน ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น
 4. เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินให้หลากหลายเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และการประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น บันทึกการผู้เกี่ยวข้อง แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น
 5. กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างนักเรียนทำกิจกรรม ระหว่างการทำงานกลุ่ม วัดใดวันหนึ่งของสัปดาห์ เหตุการณ์ เป็นต้น
 6. วิเคราะห์ผลและข้อมูลการประเมิน
 - 6.1 รายการกระบวนการ
 - 6.2 แฟ้มสะสมผลงาน
 7. ผลประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีที่เป็นการประเมินสรุปรวมเพื่อพิจารณาตัดสินใจเลื่อนชั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด นำผลการประเมินระหว่างเรียนมาประกอบการพิจารณาด้วย
- ชวนพิศ ทาคสนิท (2554, หน้า 48-49) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมิน ไว้ดังนี้
1. การประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล ได้แก่ การถามตอบระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสนทนาพบปะพูดคุยกับผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน การสอบปากเปล่าเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติ การอ่านบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน และการตรวจแบบฝึกหัดและการบ้าน พร้อมให้ข้อมูลป้อนกลับ
 2. การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นวิธีการประเมินที่ผู้สอนมอบหมายงานหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่า ผู้เรียนเกิดความรู้มากน้อยเพียงใด การประเมินการปฏิบัติผู้สอนต้องเตรียมการในสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ ภาระงานหรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ (Tasks) และเกณฑ์การให้คะแนน (Rubrics) การประเมินการปฏิบัติงานดังกล่าว ผู้สอนจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ประกอบการประเมินการปฏิบัติ เช่น แบบวัดภาคปฏิบัติ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบตรวจสอบรายการ เป็นต้น

3. การประเมินสภาพจริง (Authentic) เป็นการประเมินจากการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยงานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ จะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real Life) หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง จึงเป็นงานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่างานปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป วิธีการประเมินมากกว่าเนื่องจากสถานการณ์จริง หรือต้องจัดสถานการณ์ให้ใกล้เคียงแต่จะเกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากเพราะจะทำให้ทราบความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ว่ามีจุดเด่นและข้อบกพร่องในเรื่องใดอันจะนำไปสู่การแก้ไขที่ตรงประเด็นที่สุด

4. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เป็นการประเมินที่ช่วยส่งเสริมให้การประเมินตามสภาพจริงมีความสมบูรณ์ สะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนมากขึ้น โดยการให้ผู้เรียนได้เก็บรวบรวมผลงานจากการปฏิบัติจริง ทั้งในชั้นเรียน หรือในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาจัดเป็นระบบ โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะสะท้อนให้เห็น (Reflex) ความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ พัฒนาการ และผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ของการเรียนรู้ของผู้เรียน การวางแผนดำเนินการประเมินด้วยแฟ้มผลงานที่สมบูรณ์ จะช่วยผู้สอนให้สามารถประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การประเมินจากการปฏิบัติจริงได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง ขอบเขตของงานการวัดและประเมินผลที่ควรทราบ ไว้ 6 ด้าน คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้
2. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ โดยอาศัยเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ
3. ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนสร้างเครื่องมือวัดผล
4. ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้เครื่องมือวัดผลให้เหมาะสม
5. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวัดและประเมินผล
6. ความรู้เกี่ยวกับการแปลความหมายของคะแนน

สรุปได้ว่า การนิเทศการสอนด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นกิจกรรมสำคัญที่สามารถสอดแทรกในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะวัดผลและประเมินผลเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนเมื่อร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งในการวัดผลและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และเจตคติ ทั้งนี้รูปแบบการประเมินควรมีหลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งความเที่ยงตรง และเหมาะสมของผลคะแนนสำหรับการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

2.5 การจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน

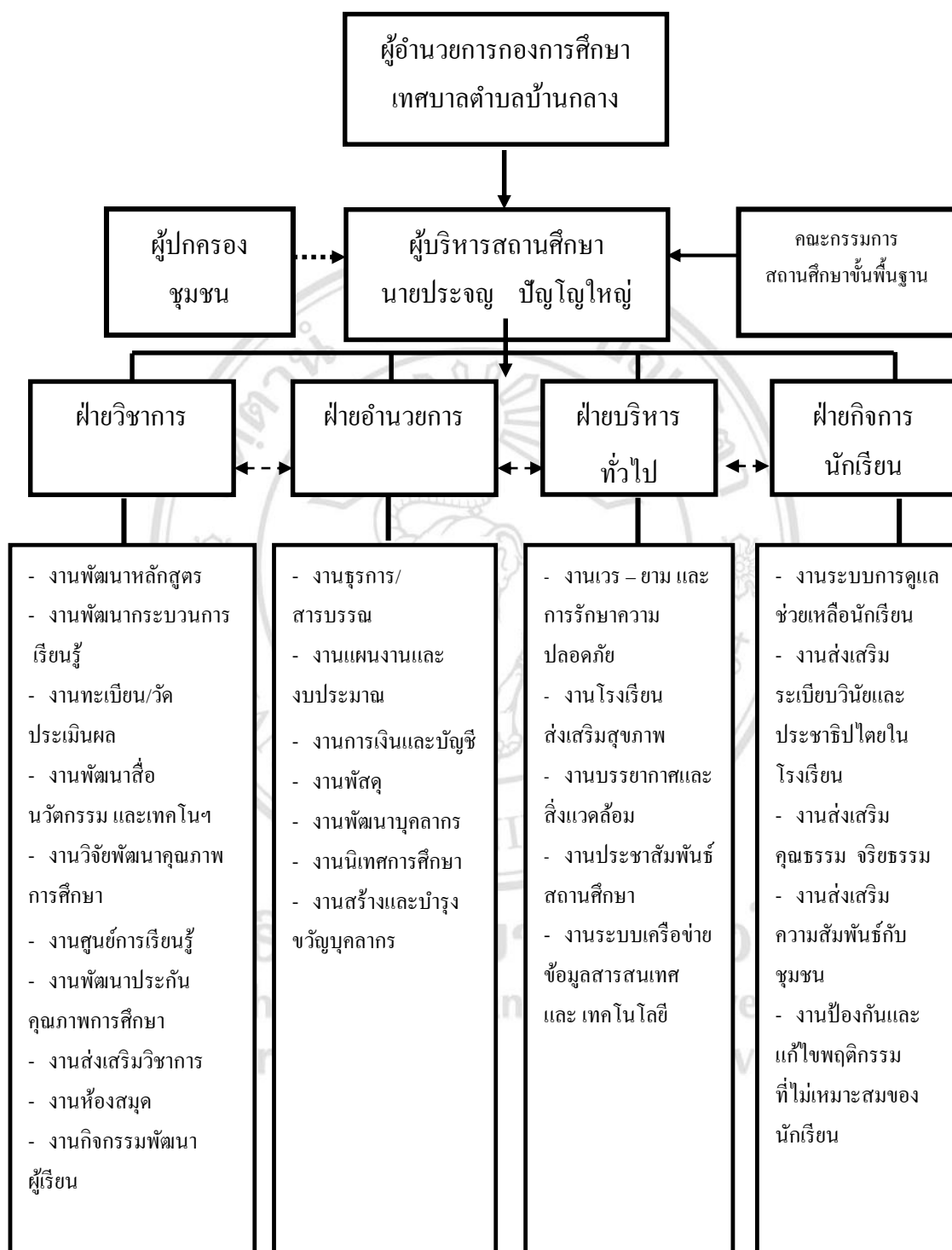
ประวัติโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน

โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จังหวัดลำพูน เดิมชื่อโรงเรียนบ้านกลางวิทยานุกูล ตั้งอยู่เลขที่ 202 หมู่ 9 ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งโรงเรียนวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 เริ่มเปิดการเรียนการสอนเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 โดยความคิดริเริ่มของ ดร.ประสิทธิ์ จันทกลาง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ที่ได้เล็งเห็นความสำคัญในการมุ่งหวังที่จะสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กในท้องถิ่น ได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ ใกล้เคียงบ้าน ประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ลดภาวะการเสี่ยงในการเดินทางเข้าไปเรียนในตัวเมือง ในระยะแรกที่เปิดการสอนมีนักเรียนทั้งทั้งสิ้น 143 คน โดยแยกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 3 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 96 คน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องมีจำนวนนักเรียน 47 คน โดยมีนางลัทธวรรณ ไชกลาง รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม รักษาการตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนบ้านกลางวิทยานุกูล และมีครูปฏิบัติการสอน จำนวน 8 คน

ปี พ.ศ.2558 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง ได้เริ่มเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลางจึงมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 -3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีนายประจัญ ปัญญาใหญ่ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีครูปฏิบัติการสอนจำนวน 42 คน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลางคือ จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา มารยาทดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีพันธกิจได้แก่ 1) จัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติ 2) จัดการศึกษาในระดับอนุบาล ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 3) พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐาน 4) พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงงาม 5) จัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามปฏิบัติตนตามศาสนาที่ตนนับถือ และ 6) ปลุกจิตสำนึกให้มีจิตสาธารณะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา 4 ข้อดังนี้ 1) นักเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการรับการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับก่อนประถมศึกษา เท่าเทียมกันอย่างทั่วถึงและเต็มศักยภาพ 2) นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ 3) นักเรียนทุกคนเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี และ 4) นักเรียนทุกคนสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข คำขวัญของโรงเรียนคือ การเรียนดี มีวินัย ใฝ่พัฒนา นำพาคุณธรรม มีอัตลักษณ์คือมารยาทดี มีความซื่อสัตย์ และมีเอกลักษณ์คือโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง

ภาพที่ 2.4 แสดงโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง

โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา แยกออกเป็น 5 ด้านและมีการวางแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 การวางแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง

เป้าหมายการดำเนินงาน	วิธีดำเนินการ	ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา ระบบบริหารและการจัดการ	โรงเรียนสร้างระบบบริหารและ การจัดการที่ดีมีระบบประกัน คุณภาพของโรงเรียนที่เข้มแข็ง	- ร้อยละ 90 ของผู้บริหารที่นิเทศครู - ดำเนินงานครบตามกระบวนการ PDCA
ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนา คุณภาพนักเรียนและ กระบวนการจัดการเรียนรู้	ปลูกฝังให้ผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกอนุรักษ์ และ พัฒนาสิ่งแวดล้อม แสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง มีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี สุขภาพกายและจิตที่ดี เป็นสมาชิก ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม	- ร้อยละ 90 ของผู้เรียน มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึก อนุรักษ์ พัฒนาสิ่งแวดล้อม แสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มี ความรู้และทักษะที่จำเป็นตาม หลักสูตร มีสุขภาพกายและจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม
ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา	เพิ่มประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ทางการศึกษา ให้ได้รับการพัฒนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มพูน ประสบการณ์ด้านวิชาชีพอย่าง ต่อเนื่อง	- ร้อยละ 90 ของครูและบุคลากร ทางการศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ความสามารถ และพัฒนา วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนา ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	นำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ ทันสมัย มาจัดทำระบบบริหาร สารสนเทศของโรงเรียนและใช้จัด กิจกรรมการเรียนรู้	- มีระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยง หน่วยงานภายในและภายนอก - ร้อยละ 90 ของครูมีความรู้ ด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ
ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนา ระบบภาคีเครือข่ายและ ทรัพยากรทางการศึกษา	ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	- ผู้ปกครองและชุมชนสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จากการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบบริหาร และยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา และการจัดการ โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง จึงได้จัดทำโครงการนิเทศ การศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารได้มีการนิเทศครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ทางการศึกษา ให้ได้รับการพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ชื่อโครงการ

โครงการนิเทศการศึกษา

หลักการและเหตุผล

จากการดำเนินโครงการนิเทศการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้ครูและบุคลากรสนับสนุนทาง การศึกษา มีความพึงพอใจ และมีกำลังใจ ตลอดจนได้รับคำแนะนำที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการ สอน และพัฒนางานของโรงเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียน ส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน ทำให้โรงเรียนจัดการศึกษาของโรงเรียนได้คุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง ตระหนักถึงความสำคัญที่จะพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอย่าง ต่อเนื่อง จึงใช้กระบวนการการนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ ได้มาตรฐาน โดยการส่งเสริม กระตุ้น ชี้แจง แนะนำ และสร้างขวัญ กำลังใจ ให้บุคลากรปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานการศึกษามีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพและมี ความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนด รักษาไว้ และยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้นอยู่เสมอ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้โรงเรียนบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการเรียน การสอน อย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อนำผลการนิเทศการศึกษามาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา อย่างต่อเนื่อง

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสนับสนุนทางการศึกษา จำนวน 42 คน ของโรงเรียนเทศบาล 1 บ้านกลาง ได้รับการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เชิงคุณภาพ

ผู้รับการนิเทศพัฒนาตนเองให้อยู่ในระดับ มาตรฐานวิชาชีพหรือระดับคุณภาพครูของครู
สภาให้สูงขึ้น และรักษา ไว้ได้

ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาแนวทางการพัฒนา
นิเทศการศึกษา

วิธีดำเนินการ

1. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติโครงการ
2. วางแผนการดำเนินงาน ประสานฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
3. ดำเนินงานตามโครงการ
4. นิเทศ ติดตาม วัดผล ประเมินผล
5. สรุปผลการดำเนินงานโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

ตลอดปีการศึกษา คือ เดือนเมษายน 2558 – เดือนมีนาคม 2559

ฝ่ายงานผู้รับผิดชอบ

ฝ่ายงานอำนวยการ

งบประมาณดำเนินการ

งบอุดหนุนเฉพาะกิจโครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจน
จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนเงิน 5,000 บาท (ห้าพันบาทถ้วน)

การติดตามประเมินผล

1. สังเกตการสอนในห้องเรียน
2. สัมภาษณ์ประจำชั้น
3. เชื่อมชั้นเรียน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. บุคลากรทุกคนได้รับการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. โรงเรียนมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน

2.6 การศึกษาเกี่ยวข้อง

สวัสดี เดชกัลยาและคณะ (2549) ได้ศึกษาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการ

ดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก 2) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยได้ศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียน 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศและเพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูจำนวน 244 คน ประกอบด้วย ข้าราชการครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 42 คน และ ข้าราชการครูในสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 202 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบ t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) สภาพการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียน 4 ขั้นตอนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ขั้นที่ 3 การดำเนินการนิเทศ ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา และขั้นที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า การดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนตามขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศของสถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดเล็กทั้งโดยรวมและรายด้านนั้นไม่แตกต่างกัน

ต่อมา ณรงค์ศักดิ์ ไชยชมภู (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การนิเทศภายใน โรงเรียนเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายใน โรงเรียนเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษา ลำปาง เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาภาพรวมในแต่ละขั้นตอนพบว่า ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติระดับมากคือ ขั้นตอนการวางแผนและกำหนดทางเลือก มีการปฏิบัติระดับปานกลาง คือ ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศภายใน ขั้นตอนการประเมินผลและรายงาน และขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศภายใน เมื่อพิจารณารายกิจกรรม พบว่ากิจกรรมการนิเทศมีการปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่นคือ การประชุมปรึกษาหารือของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย ปัญหาในการนิเทศภายในที่สำคัญ คือ การกำหนดปัญหาและความต้องการการนิเทศภายในยังไม่เป็นระบบและชัดเจน ครูผู้สอนและผู้ดำเนินการนิเทศไม่ได้

วางแผนกานีเทศร่วมกัน ขาดงบประมาณ ในการสร้างสื่อ เครื่องมือการนิตศภายในผู้นิตศ ปฏิบัติการนิตศไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง และไม่มีการรายงานผลการนิตศให้ทราบอย่างชัดเจน สำหรับแนวทางการพัฒนาการนิตศภายในโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการอย่างเป็นระบบ ควรมีการวางแผนดำเนินการนิตศภายในอย่างเป็นระบบ ควรสร้างสื่อ และเครื่องมือในการนิตศภายใน ให้มีความทันสมัย เหมาะสมและเพียงพอ ควรมีการประชุมให้ ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการนิตศและควรมีการประเมินผล รายงานผลการนิตศให้ทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน

ในปีเดียวกัน เสงี่ยม โชติรัถย์ (2550) ได้ศึกษาการนิตศภายในของโรงเรียนบ้านหนองบัว อำเภอกิ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการนิตศ ภายในที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนบ้านหนองบัว และเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อกระบวนการ นิตศภายในของโรงเรียนบ้านหนองบัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 ประชากรที่ใช้ ประกอบด้วย ข้าราชการครูโรงเรียนบ้านหนองบัว จำนวน 6 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน เครื่องมือและวิธีการที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ข้างต้นและการประชุมกลุ่มย่อยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์โดยใช้ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ประชากรเห็นว่ารูปแบบการนิตศภายในที่เหมาะสมกับโรงเรียน บ้านหนองบัวคือ การนิตศแบบคลินิก โดยมีความต้องการในการกำหนดสื่อการสอน ผู้นิตศ สังเกตการณ์สอนด้วยตนเอง กระบวนการสอนยึดวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ กำหนดวิธีสังเกต และ ประชุมปรึกษาหารือเฉพาะครูกับผู้นิตศ นอกจากนี้จากผลการประชุมโดยใช้การประชุมกลุ่มย่อย ผู้บริหารโรงเรียนบ้านหนองบัวและครูฝ่ายวิชาการได้ทำการนิตศภายในรูปแบบคลินิกให้ครบ กระบวนการตามความต้องการของผู้รับการนิตศ ขณะที่ความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิตศภายในที่ เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนบ้านหนองบัว พบว่าประชากรมีความพึงพอใจมากที่สุดที่โรงเรียนได้จัด สาธิตวิธีการนิตศภายในแก่ผู้เกี่ยวข้องโดยใช้เทคนิคและวิธีการนิตศภายในได้อย่างถูกต้อง

วรัชชา วิเวก (2551) ได้ศึกษาความต้องการและนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูของ สถานศึกษาในอำเภอสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี การดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการพัฒนาครูของสถานศึกษาในอำเภอสว่าง อารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือครูจำนวน 162 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาครู โดยจัด ประชุมสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบ สัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูของสถานศึกษาในอำเภอสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษายุทธยานี มีความต้องการพัฒนาครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเดือน พบว่ามีความต้องการพัฒนาครู ในการจัดสื่อและแหล่งเรียนรู้สูงที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดการ

เรียนรู้ ด้านวัดผลประเมินผล และด้านหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาครูของสถานศึกษาในอำเภอสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ประกอบด้วย การประชุมสัมมนา วางแผนชี้แจงครู จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน

ทองใบ ทองมาก (2551) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์ไปเพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก วิธีการดำเนินการวิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ 4 แห่ง ซึ่งใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ จำนวน 31 คน การสนทนากลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ จำนวน 12 คน และการสังเกตการดำเนิน การนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบ วิเคราะห์องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็กและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน 2) สร้างรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็กโดยการยกร่างรูปแบบ สร้างคู่มือการใช้รูปแบบ ตรวจสอบรูปแบบโดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน และปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 3) นำเสนอรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็กโดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน เพื่อวิพากษ์เกี่ยวกับรูปแบบและยืนยันรูปแบบด้วยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบแล้วปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก ฉบับสมบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า สภาพการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการดำเนินการที่ครอบคลุมถึงกิจกรรม 6 ด้าน คือ ด้านบุคลากรผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านการประเมินผล การปฏิบัติการนิเทศ และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ 2) รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็กมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักการของรูปแบบ ประกอบด้วยหลักการกัลยาณมิตร หลักการมนุษยสัมพันธ์ หลักการมีส่วนร่วม หลักการวางแผน หลักการทำงานเป็นทีม และหลักการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วยเพื่อพัฒนาผู้บริหาร และครูผู้นิเทศให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้นิเทศนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินการนิเทศและเพื่อให้ครูผู้รับการนิเทศนำผลที่ได้จากการรับการนิเทศไปพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านกลไกการ

ดำเนินการ ประกอบด้วยกลไกการดำเนินการระดับเขตพื้นที่การศึกษา และกลไกการดำเนินการระดับโรงเรียน 4) ด้านวิธีดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติ การนิเทศ การสร้างขวัญและกำลังใจ การประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศ และการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ 5) ด้านการประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจผู้บริหารและครูผู้นิเทศเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน การประเมินการนำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินการนิเทศของผู้บริหารและครูผู้นิเทศ และการประเมินความสามารถของครูผู้รับการนิเทศในการนำผลที่ได้จากการรับการนิเทศไปพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 6) ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย ความสำเร็จ และทำให้มีความสำคัญในการนิเทศของทุกคนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียนการได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ และการมีความพร้อมและความมั่นใจในการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้นิเทศ การกำหนดนโยบายและแผนการนิเทศพร้อมกับการปฏิบัติตามแผนอย่างยืดหยุ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนการสนับสนุนงบประมาณ สื่อและเครื่องมือการนิเทศอย่างเหมาะสมจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งอื่นที่เกี่ยวข้อง การได้รับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของผู้บริหาร ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศตามความเหมาะสม การได้รับการแนะนำ ช่วยเหลือและสนับสนุนในการนิเทศ จากศึกษานิเทศก์อย่างต่อเนื่อง และการตรวจสอบคุณภาพนักเรียน โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมาย ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กลไกการดำเนินการ วิธีดำเนินการ การประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จ

สมนึก โกเสนต่อ (2551) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนบ้านแม่ลาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ลาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 จังหวัดเชียงราย ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่มจากกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งสิ้น 18 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำคำตอบจากการสนทนากลุ่มมาบรรยายความเรียง ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติมาก และมีค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ด้านการดำเนิน การนิเทศ งานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับสถานศึกษา ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษา

ภายในกับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศ ด้านการติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา และด้านการประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดในการนิเทศภายใน คือ การนิเทศวิชาการของสถานศึกษามีการวางแผนที่ดี แต่ไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปีที่ตั้งไว้ สำหรับแนวทางแก้ปัญหา คือ ปรับปรุงระบบการนิเทศให้ตรงกับตารางการนิเทศ วางแนวทางการนิเทศในรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานศึกษา ประสานกับศึกษานิเทศก์เพื่อขอคำแนะนำ และศึกษาดูงานโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จในงานนิเทศภายใน การจัดสรรเวลาในการนิเทศภายในระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศไม่สอดคล้องกัน แนวทางการแก้ไข ปัญหา คือ ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญจากเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศภายในแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ นอกจากนี้พบแนวทางการวางแผนการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านแม่ลาก คือ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในเพื่อดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง

ในปีถัดมา คมสันต์ ก้านจักร (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน โรงเรียนโนนป่าจี้วิจิตรวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มเป้าหมายคือครูโรงเรียนโนนป่าจี้วิจิตรวิทยา จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครู เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ และแบบนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน โรงเรียนโนนป่าจี้วิจิตรวิทยา มีกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญ คือ 1) Self learning (S) 2) Whole School (W) เป็นกระบวนการปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่เน้นให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) Interaction (I) การมีปฏิสัมพันธ์ 4) Participation (P) การมีส่วนร่วม 5) Process and Product (P) การเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ 6) Application (A) การประยุกต์ใช้ความรู้ ผลคือกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เป็นอย่างดี และสามารถสร้างนวัตกรรมที่เป็นสื่อการเรียนรู้ คือ ชุดสร้างความรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ จำนวน 8 ชุด และครูมีความพึงพอใจในรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในระดับมากที่สุด

ในปีเดียวกัน รัตนา นครเทพ (2552) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา สรุปผลได้ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ในการดำเนินการนิเทศภายใน ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเห็นโดยรวมว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ การนิเทศ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศภายในผู้บริหารขาด ความรู้ความเข้าใจในการนิเทศ มีภาระงานที่ย่างยาก สถานศึกษา ควรปรับปรุงองค์กรและบทบาทขององค์กร ให้ครูมีส่วนร่วมมากขึ้น และบทบาทมากขึ้น การนิเทศภายในสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่เป็นระบบและขั้นตอนกระบวนการ แต่มีการใช้กิจกรรม การนิเทศบ่อยครั้งการประเมินความสำเร็จ ของการนิเทศภายในค่อนข้างน้อย ผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีความ ต้องการให้ดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาครูให้ทัน กับ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความรู้ใหม่ๆ เทคโนโลยี การสร้างความร่วมมือ การแก้ปัญหา ร่วมกัน การแก้ไขความขัดแย้ง เปิดโอกาสให้ครู ได้แสดงความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการสอนแก่กัน ผู้บริหารและครู ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการนิเทศภายในองค์กร ให้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการ นิเทศ กิจกรรมการนิเทศ และการติดตาม ประเมินผลความสำเร็จของการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้น

2) ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในในสถานศึกษา โดยการประยุกต์ใช้แบบกัลยาณมิตรใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ และปรับปรุงรูปแบบ ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพการดำเนินการนิเทศภายใน ประกอบด้วย สภาพปัญหาปัจจุบันและปัญหาของการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา การสร้าง ความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายใน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างการมีส่วนร่วม สร้างการ ยอมรับซึ่งกันและกัน ด้านความต้องการในการนิเทศภายใน ประกอบด้วย พัฒนาครูให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง การสร้างความร่วมมือ ลดปัญหาความขัดแย้ง เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถ ด้านการจัดองค์กร ประกอบด้วย การจัดองค์กรภายใน บทบาทขององค์กร ด้านกระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย ขั้นตอนกระบวนการ กิจกรรมการนิเทศภายใน เทคนิคการนิเทศ และด้านประเมินผล ความสำเร็จ ประกอบด้วย ครูมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการสอน ครูมีเจตคติที่ดีต่อการ ทำงานมีความกระตือรือร้น ครูมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นประสานงานกับผู้อื่นได้

ส่วนฉวีวรรณ พันวัน (2552) ได้ศึกษาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต พื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินการ นิเทศภายใน วิธีการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศภายในของงาน วิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการ วัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 ประชากรเป็นครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียน มัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 189 คน ปีการศึกษา 2551 เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ เห็นว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมครูจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดการ

เรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดให้มีการวัดผลและประเมินผลการสอนเป็นระยะสม่ำเสมอ จัดให้มีโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่วนปัญหาที่พบ คือ ครูไม่เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรไม่มีความรู้ในการสร้างสื่อด้วยตนเอง การสร้างข้อสอบไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ การนิเทศการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง และการประกันคุณภาพภายในยังขาดความชัดเจนในด้านการปฏิบัติ สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการนิเทศภายใน พบว่า ควรมีการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ให้มีการศึกษาคูณานองค์หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีเทคนิคการสอนที่ดี มีการอบรมและสร้างความเข้าใจให้กับครูในการสร้างข้อสอบ จัดทำปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน มีการประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบและควรให้ทุกฝ่ายงานในโรงเรียนได้รับทราบ และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพอย่างแท้จริง

สำหรับปาดิเม๊าะ อีแด (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษานานาชาติตามทัศนคติของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษานานาชาติ ตามทัศนคติของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานีในภาพรวมและรายด้านของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของครูวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานีที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษานานาชาติตามทัศนคติของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานี ในด้านการวางแผนการนิเทศต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 โดยครูที่เป็นเพศหญิงมีทัศนคติต่อระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในมากกว่าครูที่เป็นเพศชาย ส่วนด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการปฏิบัติการนิเทศและด้านการประเมินผลการนิเทศไม่แตกต่างกัน 3) ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษานานาชาติตามทัศนคติของครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปัตตานีที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ในปีเดียวกันนั้น วรสิทธิ์ วรรณพงษ์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในรายด้านพบว่า สภาพปัญหาสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับปัญหาที่ต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามีแผนการปฏิบัติงาน/ปฏิทิน ซึ่งกำหนดบุคคลรับผิดชอบอย่างชัดเจน อยู่ในระดับน้อย 2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ.05 3) แนวทางแก้ไขปัญหาคานิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำผลการศึกษาสภาพปัญหาคานิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แนวทางแก้ไขคือ นำนโยบายทั้งของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นแนวทาง ในการสอนโดยอิงจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งกรรมการในการกำหนดเครื่องมือในการประเมินผลการนิเทศ โดยมีคณะกรรมการจากทั้งครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์เดิมมาปรับปรุงพัฒนาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ จัดทำปฏิทินการนิเทศให้กับผู้นิเทศและผู้ถูกการนิเทศได้รับทราบก่อนที่จะมีการปฏิบัติตามแผนงาน กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการการประเมินผลการนิเทศทั้งก่อนวางแผน ระหว่างปฏิบัติและหลังการนิเทศโดยมีตัวแทนจากหน่วยศึกษานิเทศก์ร่วมด้วย มอบหมายให้ฝ่ายวิชาการรับผิดชอบการนิเทศและการรายงานผลการนิเทศให้ผู้บริหารระดับเทศบาลทราบตั้งคณะกรรมการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอน โดยให้มีคณะกรรมการจากคณะครู ผู้บริหารศึกษานิเทศก์และกรรมการสถานศึกษา

ในปีเดียวกันมนัส จันทรภูษธร (2552) ได้ทำการศึกษาการใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนในเขตอำเภอแม่สะเรียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน และเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพ ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 69 คน และครูผู้สอนจำนวน 360 คน สังกัดในโรงเรียนในเขตอำเภอแม่สะเรียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปีการศึกษา 2551 รวมทั้งสิ้น 429 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า โดยส่วนรวมครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นว่า การใช้กระบวนการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน ได้มีการปฏิบัติในระดับมาก มีการดำเนินการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการนิเทศภายใน การปฏิบัติการนิเทศภายใน การประเมินผลและการรายงานผลการนิเทศภายใน การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการนิเทศภายใน การวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายใน ปัญหาและข้อเสนอแนะ ปัญหาที่พบ ผู้บริหารโรงเรียนมีการกีดขวาง เช่น การประชุมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการติดต่อราชการ ขาดโอกาสแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาศักยภาพการนิเทศภายใน ผู้นิเทศขาดความมั่นใจในการนิเทศ บุคลากรครูผู้สอนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความสามารถในการวางแผนการจัดงบประมาณกับแผนดำเนินการไม่สอดคล้อง

กัน ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการสร้างสื่อ งานธุรการของครูมีมากจนทำให้ไม่มีเวลาในเทศภายใน การนิเทศจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงานด้านการนิเทศภายใน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะมีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในและสร้างความตระหนักในองค์กร เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ควรจัดให้มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในจากคณะครูเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานตามสภาพจริง แล้วนำไปวางแผนการนิเทศภายในโดยให้คณะครูมีส่วนร่วมเน้นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม จัดระบบกำกับควบคุม ติดตามและประเมินผลการนิเทศภายในอย่างจริงจัง ส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตสื่อและเครื่องมือ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดทำ และควรมีการทดลองก่อนนำไปใช้จริง สนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนไปทัศนศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการนิเทศภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนให้เพียงพอสำหรับการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายใน

เช่นเดียวกับวรสิทธิ์ วรรณพงษ์ (2552) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหานิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำแนกตามขนาดสถานศึกษา และเพื่อการศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหานิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนเทศบาล จำนวน 82 คน โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็กและขนาดกลาง 44 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ 38 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ใช้การเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมี 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในรายด้านพบว่าสภาพปัญหาที่สถานศึกษามีรายงานผลการนิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติงาน มีระดับปัญหาสูงสุดรองลงมาคือ สถานศึกษามีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่สถานศึกษากำหนดและมีรายงานประจำปี และมีระดับปัญหาค่ำที่สุดคือ สถานศึกษามีแผนการปฏิบัติงาน/ปฏิทิน ซึ่งกำหนดบุคคลรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางแก้ไขปัญหานิเทศภายในของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยนำผลการศึกษาสภาพปัญหา การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แนวทางการ แก้ไขปัญหา คือ นำนโยบาย ทั้งของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกระทรวงศึกษาธิการมาเป็น แนวทางในการจัดทำแผนนิเทศการเรียนการสอน กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการนิเทศการ เรียนการสอนโดยอิงจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งคณะกรรมการในการกำหนด เครื่องมือในการประเมินผลการนิเทศ โดยให้มีคณะกรรมการจากทั้งครู ผู้บริหาร กรรมการ สถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ นำข้อมูลจากเครื่องมือในการประเมินผลการนิเทศเดิมมาปรับปรุง พัฒนาให้มีความชัดเจนและครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ จัดทำปฏิทินการนิเทศให้กับผู้ นิเทศ และผู้ถูกนิเทศได้รับทราบก่อนที่จะมีการปฏิบัติตามแผน ตั้งคณะกรรมการสำรวจวันเวลาที่ครู ต้องการรับการนิเทศเพื่อกำหนดแผนการปฏิบัติงาน กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการ ประเมินผลการนิเทศทั้งก่อนวางแผน ระหว่างปฏิบัติและหลังจากการนิเทศ โดยให้มีตัวแทนจาก หน่วยศึกษานิเทศก์ร่วมด้วย มอบหมายให้ฝ่ายวิชาการรับผิดชอบการนิเทศและการรายงานผลการ นิเทศให้ผู้บริหารในระดับเทศบาลทราบ ตั้งคณะกรรมการประเมินการนิเทศภายในมาใช้เป็นแนวทาง ในการกระตุ้นสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอน โดยให้มีคณะกรรมการจากคณะครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และกรรมการสถานศึกษา

ในขณะเดียวกัน รัชณี ลาภรัตนทอง (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานนิเทศ ภายในโรงเรียนบ้านเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมด ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าได้ปฏิบัติครบทุกกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้ ได้ประชุมก่อนเปิดเรียนอย่างเป็นทางการ กำหนดหัวข้อการประชุมเชิงปฏิบัติการดำเนินการอบรมโดยฝึกปฏิบัติ ประชุมเชิง ปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจหลักการและรายละเอียดเยี่ยมนิเทศ ชั้นเรียน สร้างวิธีการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนร่วมกันส่งเสริมการสอนตามความสามารถของเยี่ยมนิเทศชั้น เรียนเพื่อการค้นหาความสามารถของครูผู้สอน กำหนดแผนการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนร่วมกัน ประเมินผลการสอนของครูผู้สอน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับกิจกรรมการเรียนการ สอนให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำแผนการเรียนรู้ และปฏิบัติงานตามแผนงานที่รับผิดชอบ

ส่วนชาติชาย แสนบัวคำ (2552) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการนิเทศภายใน ของโรงเรียนบ้านหนองกรุงชนโสภณ อำเภอกุเวียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการนิเทศภายใน ด้านการวางแผนและการกำหนดทางเลือก การสร้างเครื่องมือและพัฒนาการวิธีการ การปฏิบัติการนิเทศ และการรายงานผลการนิเทศ พบว่า ขาดความร่วมมือในการวางแผน การนิเทศภายในมีเพียงผู้บริหารดำเนินการเพียงคนเดียว และไม่ ต่อเนื่อง เกิดปัญหาในการนิเทศ เนื่องจากผู้นิเทศขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความมั่นใจในการให้ คำปรึกษา บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ แนวคิดและเทคนิคกระบวนการในการนิเทศ

ภายใน 2) ความต้องการ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างเครื่องมือและพัฒนาวิธีการปฏิบัติการนิเทศ และการรายงานผล การนิเทศ พบว่า ต้องการได้รับความรู้จากการอบรมศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาการวางแผนการนิเทศภายใน การออกแบบเครื่องมือการนิเทศภายในให้มีการปฏิบัติการนิเทศอย่างต่อเนื่อง มีการประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีการรายงานผลการนิเทศอย่างต่อเนื่องเป็นระบบครบวงจร

ในขณะเดียวกันอินทรา จันทรคณา (2552) ได้ศึกษาสภาพการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเชียงราย โดยนำกระบวนการนิเทศภายในทั้ง 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการการปฏิบัติการนิเทศภายใน การประเมินผลและรายงานผล กลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนอนุบาลเชียงราย ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครู จำนวน 76 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สภาพการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเชียงรายตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 5 ขั้นตอน ดังนี้ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการการปฏิบัติการนิเทศภายใน การประเมินผลและการรายงานผล ทุกขั้นตอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่าควรให้คณะครูมีส่วนร่วมมากขึ้นในทุกขั้นตอนของกระบวนการนิเทศภายใน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมถึงควรมีการประเมินผล รายงานผลและนำผลการดำเนินการมาเพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อไป

เช่นเดียวกับ พัทธี สานติอารณ์ (2552) ได้ศึกษาสภาพการนิเทศภายในของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาวาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาวาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน ประชากรคือ ครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่่นาวาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2551 จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารร่วมกับครูปรับปรุงกิจกรรมในหลักสูตรได้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาปรับปรุงการสอนของตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนการส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนาตามความต้องการของครู เปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการกำหนดบุคลากรในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีกริยามารยาทที่ดีน่านับถือ ให้โอกาส

แก่ครูที่ทำผิดพลาดได้แก้ตัวใหม่ และเอาใจใส่ในการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ครูในโรงเรียน ส่วนแนวทางและข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร ควรส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อในกิจกรรมการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้ประเมินผลตามสภาพจริง ควรจัดระบบประมาณในการอบรม ควรให้ครูรับผิดชอบงานตามความถนัด ความสามารถ ควรเป็นผู้ประสานงานให้ฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนด ควรจัดให้มี การมอบเกียรติบัตร รางวัล แก่ครูผู้มีผลงานดีเด่นในแต่ละด้าน เช่น การสอน การประพาดิณการปฏิบัติงาน เป็นต้น

ในปีต่อมา พรรณมาศ พรหมพิลา (2553) ได้ศึกษาปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย ปัจจัยเจ็ดด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาและการปรับปรุง ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการปฏิบัติการนิเทศการสอน และรูปแบบของกระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดขึ้นประกอบด้วยปัจจัยเจ็ดด้าน แต่ละด้านมีสหสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน โดยด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนาและการปรับปรุง มีสหสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ทั้งห้าด้านดังกล่าวมีสหสัมพันธ์ทางบวกโดยตรงกับด้านการปฏิบัติการนิเทศการสอน ส่วนด้านการวางแผน และด้านการบริหารจัดการมีสหสัมพันธ์ทางบวกโดยตรงกับด้านการมีส่วนร่วม

ในปีเดียวกัน วัฒนศักดิ์ รื่นรมย์ (2553) ได้ศึกษาปัญหาการนิเทศการสอนของครูผู้สอนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการสอนของครูผู้สอนในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามวิทยฐานะและกลุ่มสาระการเรียนรู้ของครู ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการนิเทศของครูผู้สอนโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน หลักสูตรและการนำไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลและการประเมินผล 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการสอนของครู จำแนกตามวิทยฐานะของครู โดยรวมครูผู้สอนมีปัญหาการนิเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โดยรวมครูผู้สอนมีปัญหาการนิเทศการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปีเดียวกันอดิศักดิ์ สมบูรณ์กุล (2553) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนของอำเภอวัฒนานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของอำเภอวัฒนานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของอำเภอวัฒนานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียนในภาพรวมและในรายด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนด้านการพัฒนาการเรียนรู้ และด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนของอำเภอวัฒนานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ในทุกด้าน ควรมีการจัดประชุมชี้แจง จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น

ส่วนกัญญา เจริญถ้อย (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายใน โดยใช้การสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโดยใช้การสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู วิชาการ จำนวน 256 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้การสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 40 ประเด็น คือ 1) ขั้นการเตรียมการนิเทศ ได้แก่ รู้จักและเข้าใจสภาพ ศึกษาและวิเคราะห์ความรู้เดิม กำหนดเป้าหมาย มีความสบายใจไม่เครียด สัมพันธ์กับความรู้เดิม กำหนดขั้นตอน เข้าใจความรู้ใหม่ สรุปขั้นตอน กระตุ้นให้สนใจและให้ความร่วมมือ เตรียมเนื้อหาให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ 2) ขั้นการปฏิบัติให้ดู ได้แก่ สภาพที่พร้อม แข็งแรงวัตถุประสงค์ แจ้งลักษณะงาน สาธิตวิธีการสอน เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย สังเกตการรับรู้และทดสอบความเข้าใจ คำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ให้อาสาอย่างเพียงพอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ 3) ขั้นการปฏิบัติการนิเทศ ได้แก่ เข้าใจและรู้ถึงข้อบกพร่อง ให้คำแนะนำ แก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด สังเกตการเรียนรู้ อธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ ปฏิบัติซ้ำ กระตุ้นความพอใจในการเรียนรู้ สร้างเครื่องมืออย่างหลากหลาย เลือกกิจกรรมให้เหมาะสม กำหนดระยะเวลาอย่างเหมาะสม สร้างขวัญและกำลังใจ 4) ขั้นการทดสอบและติดตามผลการนิเทศ ได้แก่ การนิเทศทันที แนะนำให้มีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ นิเทศเพิ่มเติม ติดตามการนิเทศ รับฟังความคิดเห็น กำหนดแนวทางประเมินผลเลือกวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมหลากหลาย เครื่องมือที่จะประเมินผลครอบคลุมชัดเจน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน สรุปผลและรายงานการนิเทศ

เช่นเดียวกันชาญชัย ไพยารมณ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย จัดทำคู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย และศึกษาผลการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในโดยใช้คู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย ปีการศึกษา 2552 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เทคนิคการสนทนากลุ่ม เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการและคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา คือ คณะครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบ การนิเทศภายใน ยังไม่มีการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการนิเทศภายใน ส่วนในด้านความต้องการพบว่า ต้องการให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะครูทุกคนในโรงเรียน โดยการอบรมให้ความรู้ หรือการศึกษาด้วยตนเองในรูปแบบเอกสารคู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน ผลการจัดทำคู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย ได้คู่มือที่มีเนื้อหาสาระสำคัญ 5 ส่วน ที่จำเป็นในการให้ความรู้แก่คณะครูเพื่อการศึกษาและนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย ความสำคัญและความเป็นมา วัตถุประสงค์ แนวทางขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานนิเทศภายใน กรอบการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย กระบวนการเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศภายใน การติดตามประเมินผลและรายงาน ส่วนผลของการพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยใช้คู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย พบว่า ผลการดำเนินการนิเทศงานบริหารวิชาการตามขอบเขตการดำเนินงานนิเทศภายใน ทั้งสิ้น 17 งาน มีการพัฒนาขึ้นในทุกงาน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละงาน พบว่า ในบางงานไม่มีการพัฒนาหรือไม่มีการปฏิบัติในบางด้าน สาเหตุมาจากข้อจำกัดของผู้รับผิดชอบงานในแต่ละงานที่มีภาระงานมากน้อยต่างกัน จึงควรมีการศึกษาในเชิงลึกถึงสภาพปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของแต่ละงาน จัดทำคู่มือปฏิบัติงานของแต่ละงานให้ชัดเจน เพื่อใช้ควบคู่กับคู่มือการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียนแม่ออนวิทยาลัย

ปีเดียวกันนันทิรุท เตจ๊ะ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเวียงแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเวียงแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามกลางและการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพการบริหารงานนิเทศภายในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้มีการปฏิบัติมากเพียงด้านเดียว ส่วนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านการสร้างและการใช้สื่อการสอนและการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนมีการปฏิบัติ
ปานกลาง โรงเรียนมีขั้นตอนและการนิเทศภายใน โดยมีการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน จัดตั้ง
คณะกรรมการเพื่อดำเนินการนิเทศภายใน แต่ประสบปัญหา คือ บุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ
ผู้บริหารมีการศึกษามาก โรงเรียนจึงไม่ได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ไม่มีการประเมินผล ตลอดจนไม่มี
การสรุปผล หรือจัดทำข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง โดยได้มีการเสนอ
การพัฒนาการนิเทศภายในว่าควรสร้างความตระหนัก ความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียนให้ทุกฝ่ายร่วมกัน
ศึกษา วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการนิเทศ
ภายใน ควรมีการจัดทำแผนการนิเทศภายในโรงเรียนโดยระบุผู้รับผิดชอบขั้นตอนการปฏิบัติงาน
กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจนมีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ตรวจสอบปัญหา
และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานนำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ
ตลอดจนควรศึกษาดูงานโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จด้านการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อนำมาเป็น
แนวทางในการพัฒนาต่อไป

ในปีเดียวกันกันยา เจริญถ้อย (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายใน
โดยใช้การสอนงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายใน โดยใช้การสอนงานของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม
และมีความเป็นไปได้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 40 ประเด็น คือ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ ได้แก่ รู้จักและ
เข้าใจสภาพศึกษาและวิเคราะห์ความรู้เดิม กำหนดเป้าหมายมีความสบายใจไม่เครียด สัมพันธ์กับ
ความรู้เดิม กำหนดขั้นตอน เข้าใจความรู้ใหม่ สรุปขั้นตอน กระตุ้นให้สนใจและให้ความร่วมมือ
เตรียมเนื้อหาให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ 2) ขั้นการปฏิบัติให้ดู ได้แก่ สภาพที่พร้อม แจ่ม
วัตถุประสงค์ แจ่มลักษณะงาน สาธิตวิธีการสอน เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างประกอบ
คำอธิบาย สังเกตการรับรู้และทดสอบความเข้าใจ ดำเนินถึงความรู้ความสามารถให้เวลาอย่างเพียงพอ
แลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์ 3) ขั้นการปฏิบัติการนิเทศ ได้แก่ เข้าใจและรู้ถึงข้อบกพร่อง
ให้นำคำแนะนำ แก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด สังเกตการเรียนรู้ อธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ ปฏิบัติซ้ำ กระตุ้น
ความพอใจในการเรียนรู้ สร้างเครื่องมืออย่างหลากหลาย เลือกกิจกรรมให้เหมาะสม กำหนดระยะเวลา
อย่างเหมาะสม สร้างขวัญและกำลังใจ 4) ขั้นการทดสอบและการติดตามผล ได้แก่ การนิเทศทันที
แนะนำให้มีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ นิเทศเพิ่มเติม ติดตาม รับฟังความคิดเห็น กำหนดแนวทางการ
ประเมินผลที่เหมาะสมหลากหลาย เครื่องมือที่ประเมินผลควบคุมชัดเจน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำมา
ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน สรุปและรายงานการนิเทศ

สำหรับปราณี ขันที (2553) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของ
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการ

นิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับการนิเทศภายในจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ การสร้างความเข้าใจและการเตรียมการนิเทศ และด้านการปฏิบัติการนิเทศตามลำดับ 2) ปัญหาด้านการนิเทศของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์สอน เมื่อทดสอบค่าที พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวพบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 ปรากฏผลดังนี้ ควรเปิดโอกาสให้ครู อาจารย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการได้วางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ควรรวบรวมตำรา ความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจและเตรียมการนิเทศ จัดให้มีการทำปฏิทินการปฏิบัติการนิเทศอย่างชัดเจน จัดประชุมข้อตกลงในการปฏิบัติงานนิเทศภายในเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดี และควรมีการประเมินข้อดีข้อเสียเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน

ในปีถัดมา ไสภณ ทองจิตร (2554) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในของผู้นิเทศการศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายบางกุ่ม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษาภายในของผู้นิเทศการศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายบางกุ่ม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมปฏิบัติในระดับกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การประเมินการนิเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การดำเนินการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ การปรับปรุงแก้ไข และการสำรวจความต้องการจำเป็นของโรงเรียนตามลำดับ จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนรายด้านพบว่า ด้านการดำเนินการนิเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนรายด้านพบว่า ด้านการสำรวจความต้องการจำเป็นของโรงเรียนด้านการประเมินผลการนิเทศและการปรับปรุงแก้ไขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญสถิติ

ปีเดียวกัน ชวนพิศ คาสสินี (2554) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและประสบการณ์ในการนิเทศการสอน และ

เพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการนิเทศการสอน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 4) ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ควรจัดการประชุมสัมมนาหลักการนิเทศการสอนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้ผู้บริหารและครูวิชาการ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ควรจัดการประชุมสัมมนา เกี่ยวกับเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้บริหารและครูวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ควรจัดการประชุมสัมมนา การผลิตและการใช้สื่อการสอนแก่ครูผู้สอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ ควรจัดการประชุมสัมมนาในเรื่องการวัดผลและประเมินผลแก่ผู้บริหารและครูวิชาการ

ในปีเดียวกัน รัตนา ดวงแก้ว และคณะ (2554) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอน พบว่าในงานวิจัยได้เสนอปัญหาของการนิเทศการเรียนการสอนไว้ ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมการนิเทศ พบปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมของคณะกรรมการการนิเทศ การขาดการวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบและไม่ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาหรือความต้องการอย่างแท้จริงของครูผู้รับการนิเทศ รวมถึงขาดการเตรียมบุคลากรที่จะทำหน้าที่ผู้นิเทศอย่างเหมาะสมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ 2) ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถและเวลา ในการนิเทศของผู้บริหารและครูผู้นิเทศ อีกทั้งผู้รับการนิเทศไม่มีความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ และไม่ได้รับการสะท้อนการนิเทศจากผู้นิเทศ 3) ด้านการประเมินผลการนิเทศ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดการกำกับติดตาม และประเมินผลการนิเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

ในปีต่อมา พรศรี อุชิ (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนระยองปัญญากุล จังหวัดระยอง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนระยองปัญญากุล จังหวัดระยอง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ การสร้างความเข้าใจและการเตรียมการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ และด้านการประเมินผลการนิเทศตามลำดับ 2) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนระยอง

ปัญญากุล จังหวัดระยอง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามประสบการณ์สอนไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนระยองปัญญากุล จังหวัดระยอง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันปานกลาง

ส่วน อาหามะ ดือเร๊ะ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ตัวแปรประสบการณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน 3) ผลการประมวลปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ดังนี้ปัญหาด้านตัวครู คือ ผู้บริหารจัดทำแผนและปฏิบัติการนิเทศที่ไม่ชัดเจน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ครูจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่องในการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตร คือ ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไปทำให้การสอนเกิดประสิทธิภาพ ด้านสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ครูขาดความคิดสร้างสรรค์ในการดัดแปลงวัสดุท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานในโรงเรียน คือ การประเมินผลการนิเทศยังไม่มีระบบและขาดความต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะด้านตัวครู คือ ครูควรจัดทำแผนและปฏิบัติการนิเทศที่ชัดเจน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ควรเน้นการนิเทศด้านทักษะการคิด วิเคราะห์ ด้านการพัฒนาหลักสูตร คือ ควรวิเคราะห์จุดเด่น จุดเน้นของหลักสูตร ด้านสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ควรส่งเสริมให้ครูมีการปรับปรุง/พัฒนา/ซ่อมแซม สื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานในสถานศึกษา คือ ควรประเมินผลปฏิบัติงานตามสภาพจริงของแต่ละสถานศึกษา

นอกจากนี้ ภาวดี หินขาว (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการการนิเทศการสอนของครูและแนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกตามประสบการณ์พบว่า มีความต้องการด้านการนิเทศ การสอนโดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมแตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนโพธิ์สัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ควรทำเอกสารคู่มือ แนวคิดเกี่ยว หลักสูตร ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนให้ครูพัฒนาคู่มือการสอนหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลในการจัดการเรียนรู้

สำหรับ หทัยนาถ โทนา (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) โดยรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียน 2) การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งในโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) สรุปแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 คือ ผู้บริหารควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการนิเทศภายในต่อการพัฒนาระบบบริหารการศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาดตนเองเพื่อจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ปีถัดมา จิรากร นาดี (2556) ได้ศึกษาการนิเทศภายในด้านการสนับสนุนวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามัคคี อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ สภาพการนิเทศภายในด้านการสนับสนุนวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสามัคคี อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล การศึกษา ด้านการนิเทศการสอน และด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ด้านการเรียนการสอน ที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติและเป็นจริงสูงที่สุดคือมี การส่งเสริมให้ครูร่วมกันจัดทำกำหนดการสอน รองลงมาคือการส่งเสริมให้ครู ได้จัดกระบวนการ เรียนรู้โดยเน้นตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การสนับสนุนให้ครูมีการแลกเปลี่ยนและใช้สื่อการสอนร่วมกัน

รวมถึง กาญจน์กนก วิรุณกาญจน์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน ในอำเภอโป่งน้ำร้อน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน ในอำเภอโป่งน้ำร้อน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ที่มีต่อการดำเนินการนิเทศภายในและ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การสร้างความเข้าใจ และเตรียมการนิเทศ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการสร้างขวัญและกำลังใจตามลำดับ 2) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียน ในอำเภอโป่งน้ำร้อน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และ จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นด้านการ

ปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลการนิเทศ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนในอำเภอโป่งน้ำร้อน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ปรากฏผลดังนี้ คือ ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมใน การศึกษาปัญหา การดำเนินการวางแผน และกำหนดแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกันกำหนดแนวทาง วิธีการดำเนินงานในแผนปฏิบัติงานให้ชัดเจน ควรจัดประชุมชี้แจงหรืออภิปรายปัญหาเกี่ยวกับการ สร้างความเข้าใจและการเตรียมการนิเทศ

และในปีต่อมา อัสวพล มีดทอง (2557) ได้ศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาการ นิเทศการสอนของครูภาษาอังกฤษ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการการนิเทศการสอนของครู ภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัด กระบี่ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ความต้องการการนิเทศการสอนของครูภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดกระบี่ จำแนก ตามประเภทภาระการทำงานและขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ 3) แนวทางการพัฒนาการนิเทศการสอนของครูภาษาอังกฤษ ใน โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดกระบี่ เสนอเป็นรายด้าน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ควรจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการและมีการประเมินการนำ หลักสูตรสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานไปใช้เป็นระยะ ๆ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดอบรมการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภายในและนอกองค์การ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับรูปแบบการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือเทคนิคการสอนใหม่ ๆ สาริการสอนและตั้งคณะกรรมการเพื่อ นิเทศการสอนรายบุคคล ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การเรียนการสอน จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีการประเมินการใช้สื่อ การเรียนการสอนและจัดเอกสารตำรา คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิต สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล จัดประชุมเชิงปฏิบัติการวัดผลประเมินผล จัดอภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการตรวจสอบการวัดและประเมินผลเพื่อให้มีการ วัดผลที่หลากหลายและประเมินตนเองเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

จากเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า การนิเทศการ สอน ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้าน การวัดผลและประเมินผล ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้ เป็นไปตามระบบและให้งานที่ปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ประสพผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ที่วางไว้ในแต่ละขั้นตอน การดำเนินงานจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกคนมี ส่วนร่วม ในการดำเนินการนิเทศปัญหาที่พบ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่มีความรู้หรือมีความรู้ไม่

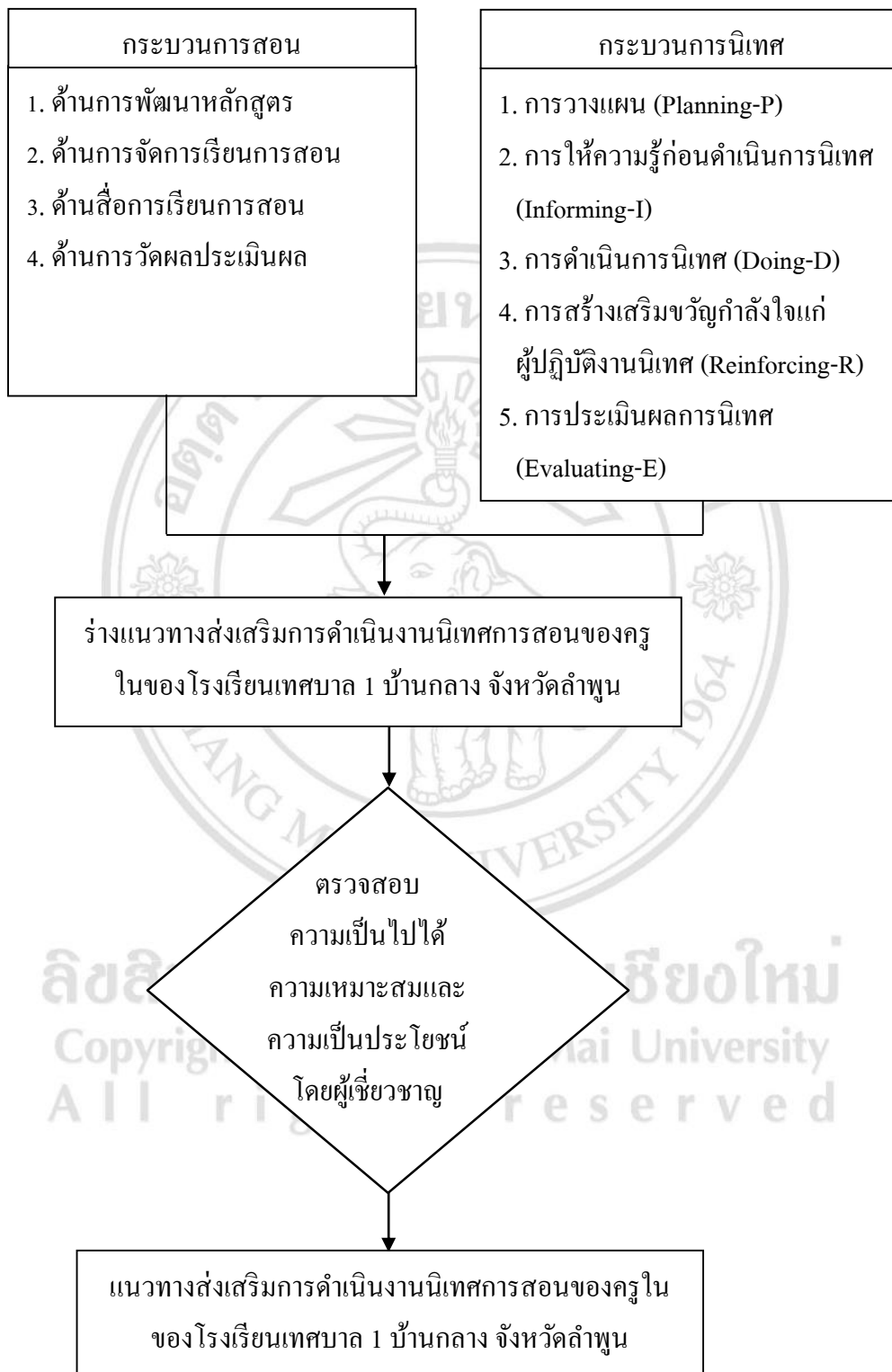
เพียงพอ ขาดการติดตามประสานงานอย่างต่อเนื่อง และข้อเสนอแนะในการนิเทศการสอน คือ ควรมีการอบรม ประชุมสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครู ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล นอกจากนี้ควรมีการติดตามประเมินผลการนิเทศการสอนเป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงมีความจำเป็นมากสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการนิเทศ ทั้งผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น

ผู้ศึกษาจึงนำมาใช้ศึกษาในโรงเรียนตามกรอบการนิเทศตามกระบวนการสอนของครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548, หน้า 27) และกระบวนการนิเทศของ สจ๊วต อุทรานันท์ (2530) สามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is an elephant facing left, with a traditional Thai torch (phra phung) above its head. The emblem is surrounded by a circular border containing the university's name in Thai script at the top and 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964' in English at the bottom, separated by two floral motifs.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 2.5 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา